

Yaban Kızlar

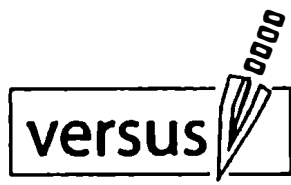
Ursula
K. Le Guin

ROMAN

versus

Versus Kitap (128)

Yaban Kızlar
Ursula K. Le Guin

Özgün Adı:
The Wild Girls

Çeviri:
Algan Sezgintüredi

Kapak İllüstrasyonu
Sedat Girgin

Grafik
Versus Yayınları

Baskı
Mimoza Matbaası: 0212 482 99 10
Sertifika No: 33198

ISBN: 978-605-5691-45-5

Nisan 2016
© Her hakkı mahfuzdur.

Albay Faik Sözdener Sk.
Benson İş Merkezi No:21/2
Kadıköy / İstanbul 34710
Tel: 0 216 418 27 02 (pbx) Faks: 0 216 414 34 42

www.versuskitap.com
versuskitap@versuskitap.com

Yaban Kızlar

Ursula K. Le Guin

Çeviren: Algan Sezgintüredi

Bela ten Belen beş arkadaşıyla yağmaya çıkmıştı. Kent yakınında yıllardır göçer kampına rastlanmamıştı. Fakat Doğu Tarlaları'ndaki hasatçılar Günebakan Tepeleri'nin ardından yükselen dumanlar gördüklerini bildirmişlerdi ve altı genç, kaç kamp kurulduğuna bakmaya gideceklerini duyurmuşlardı. Yanlarına geçmişte de göçer kabilelerine yapılan baskınlara kılavuzluk etmiş olan Bidh Handa'yı rehber almışlardı. Bidh ile kız kardeşi Nata çocukluklarında bir göçer köyünden kaçınılmış ve Kent'te köle büyümüşlerdi. Nata, güzelliğiyle nam salmıştı ve Bela'nın kardeşi Alo, kızı kendine eş almak uğruna sahibine Belen aile servetinin yüklü kısmını ödemişti.

Bela ile adamları gün boyunca Doğu Nehri'ni izleyerek tepelere koştular. Akşam inerken tepelerin üstüne vardılar ve önlerinde uzanan ovalarda, çayırlar ve kıvrılan derelerin arasında göçebelerin deri çadırlarıyla kurdukları, birbirlerinden epey uzak üç ayrı çemberi gördüler.

"Çamurkökleri toplamaya gelmişler bataklıklara," dedi kılavuz. "Kent tarlalarını yağmalamayı planlamı-

yorlar. Planlasalardı kamplarını birbirlerine çok daha yakın kurarlardı.”

“Kökleri kimler toplar?” dedi Bela ten Belen.

“Erkekler ve kadınlar. Çocuklarla yaşlılar kamplarda kalırlar.”

“Bataklıklara ne zaman giderler?”

“Sabah erkenden.”

“Yarın sabah, toplayıcılar gidince en yakın kampa ineriz.”

“İkincisine, nehrin yanındakine inmek daha iyi,” dedi Bidh.

Bela ten Belen askerlerine dönerek, “Bunlar bu adamın halkı,” dedi. “Zincirlememiz gerek.”

Aynı fikirdeydiler ama hiçbiri yanına zincir almamıştı. Bela pelerinininden şeritler yırtmaya koyuldu.

Toprak adamı, saygı ifadesi için yumruğunu alnına bastırarak, “Neden beni bağlamak istiyorsunuz, Lordum?” dedi. “Size ve sizden öncekilere göçerlere karşı kılavuzluk etmedim mi? Kent adamı değil miyim ben? Kız kardeşim kardeşinizin eşi değil mi? Yeğenim hem yeğeniniz hem bir tanrı değil mi? Neden Kent’ten kaçıp yabanda açlıktan kıvranan, çamurkökü ve sürünge şeyler yiyen bu cahillere döneyim?” Taç adamları Toprak adamına yanıt vermediler. Bacaklarını ipek şeritlerle bağladılar, açılması imkansız, sadece kesilebilecek düğümler attılar. Bela gece nöbet tutacak üç kişi seçti.

Gün boyu yürümekten bitkin düşmüş genç nöbetçi şafak sökmeden uyuyakaldı. Bidh bileklerini yakılan ateşin korlarına tuttu, ipek bağlarını yaktı ve kaçtı.

Sabah uyanıp kölenin kaçtığını gören Bela ten Belen'in yüzü öfkeyle gerildi ama sadece, "En yakındaki kampı uyaracaktır," demekle yetindi. "Biz en uzaktaki-ne, şu tümsekliktekine gideceğiz."

"Bataklıktan geçişimizi göreceklersiniz," dedi Dos ten Han.

"Nehirlerden ilerlersek görmezler."

Tepelerden düzlüklere inince uzun sazların ve söğütlerin gizlediği dere yataklarından ilerlediler. Güzdü ve yağmurlar öncesiydi; akarsular, kıyılarından veya içlerinden yürünecek kadar sığdı. Sazların seyrelip alçaldığı ve derelerin genişleyip bataklıklara açıldığı yerlerde eğilerek yürüdüler ve bulabildikleri her şeyin ardına gizlendiler.

Öğlen saatlerinde bataklıkların ortasında ada misali yükselen yeşillığe kurulmuş en uzaktaki kampa ulaştılar. Adacığın doğu tarafında kök toplayanların seslerini duyabiliyorlardı. Sazların ve yüksek otların arasından sürünerek kampa güneyden yaklaştılar. Deri çadırlar çemberinin içinde birkaç yaşlı kadın ve adamla bir grup çocuktan başkası yoktu. Çocuklar kahverengili sarılı uzun kökleri sıyrıyor, yaşlılar en büyük kökleri kesip kurumalarını çabuklaştırmak için ateşler üzerindeki kalaslara diziyorlardı. Altı Taç erkeği, ellerinde kılıçlarla, aniden aralarına daldılar. Yaşlı kadın ve erkeklerin boğazlarını kestiler. Çocuklardan birkaçı bataklıklara kaçtı. Diğerleri hiçbir şey anlamadan bakakaldı.

Hayatlarının ilk yağmasına çıkan genç askerler herhangi bir plan yapmamışlardı. Bela ten Belen, "Gidip

birkaç hırsız kesmek ve eve köle getirmek istiyorum,” demişti ve bundan öte plana ihtiyaçları yoktu. Arkadaşı Dos ten Han’a, “Birkaç tane yeni Toprak kızı istiyorum; Kent’te yüzüne bakılacak bir tane bile yok,” demişti. Dos ten Han, Bela’nın aklının, kardeşinin evlendiği güzeller güzeli göçer kızda olduğunu biliyordu. Taç gençlerinin hepsinin akli Nata Belenda’daydı ve hepsi ya ona ya da onun kadar güzel bir kıza sahip olabilmeyi düşünüyordu.

Bela, adamlarına, “Kızları alın,” diye bağırdı; hep birlikte çocukların üzerine atılıp birer ikişer kaptılar. Daha büyükleri derhal kaçmıştı; bakakalan veya kaçmakta gecikenler en ufaklarıydı. Askerler yakaladıklarını sürükleyerek, yaşlıların gün ışığı altında kanlar içinde yattıkları çemberin merkezine topladılar.

Yanlarında ip getirmediklerinden, çocukları bırakmıyorlardı. Kızlardan biri, var gücüyle debelendi kendisini tutan askeri ısırp tırmaladı ve sonunda elinden kurtularak avazı çıktığıınca bağırmaya ve kaçmaya başladı. Bela ten Belen kızın peşinden atıldı, saçından yakaladı ve çığlıklarını boğazını keserek susturdu. Bela ten Belen’in kılıcı keskin, kızın boynuysa yumuşak ve inceydi; bedeni sadece boyun kemiklerinin tuttuğu kafasından ayrılarak devrildi. Bela ten Belen kafayı yere atıp, koşarak adamlarının yanına döndü. “Taşıyabileceğiniz çocuğu alıp beni izleyin,” diye bağırdı.

“Nereye? Hepsi gelecek birazdan?” dedi diğerleri. Kaçan çocuklar anne babalarının yanına, bataklıklara koşmuşlardı.

Bela ten Belen beş yaşlarında görünen bir kıızı kapıp, “Nehirden gerisin geri,” dedi. Kızı bileklerinden tutup

bir heybe gibi sırtına vuruyverdi. Askerler, iki tanesi bir veya iki yaşında bebek, birer çocuk kapıp peşinden gittiler.

Baskın öyle çabuk gelişip bitmişti ki, yardım istemeye giden çocuklarla birlikte koşturan göçerler geldiğinde, epey ilerleyip adadan bakınanların gözlerinden gizlenebilecekleri yüksek sazlıklı nehir yatağına varmayı başarmışlardı.

Göçerler, askerleri Kent yolunda yakalayabilmek için bataklıkların batısındaki sazlıklara dağıldılar. Ama Bela adamlarını batıya değil, nehirden çıkan küçük bir kolu izleyerek güneydoğuya yönlendirdi. Başta sesleri epey gerilerinde duydular. Güneş, tüm ışığı ve sıcaklığıyla her yanı kaplıyordu. Isıran böcek kaynayan sazlığın havası basıktı. Gözleri, ısırıklardan dolayı kısa süre içinde neredeyse kapanacak kadar şişti ve tuzlu terle yanmaya başladı. Yük taşımaya alışmamış Taç erkeklerine çocukların en ufakları bile ağır geliyordu. Hızlı ilerlemeye çabaladılar ama kulakları peşlerindeki göçerlerde olduğundan, kıvrılan dere boyunca gittikçe yavaşladılar. Çocuklardan biri ses çıkarmaya kalktığında askerler ya tokadı patlatıyor ya da onu sesini kesene dek sarsıyorlardı. Bela ten Belen'in heybe misali sırtına attığı kızınsa çıtı çıkmıyordu.

Güneş nihayet Günebakan Tepeleri'nin ardında yitdiğinde bunu garipsediler, çünkü doğduklarından beri güneşin bu tepelerin ardından yükselişini izlemişlerdi.

Tepelerin güneyi ve doğusu yönünde epeyce ilerlemişlerdi artık. Takipçilerin seslerini epeydir duymuyor-

lardı. Alaca karanlıkla iyice coşan tatarcık ve sivrisinekler sonunda grubu geyiklerin aralarında yattığı yüksek otlı ve nispeten daha kuru çayırlara çıkmaya zorladı. Işık yiterken mola verdiler. Bataklığın büyük leylekleri kocaman kanatlarıyla üzerlerinden uçtular. Sazlıklardaki kuşlar ötüştü. Birbirlerinin soluk alıp verişleriyle böceklerin vızıltılarını duyuyorlardı. Ufak çocuklar arasında ve fazla bağırmadan inliyorlardı. Göçer kabilelerinin bebekleri bile korku ve sessizliğe alıştı.

Askerler uzaklaşmamalarına yönelik tehditkar hareketler eşliğinde onları bırakır bırakmaz, altı çocuk emekleyerek bir araya geldiler ve birbirlerine sarıldılar. Yüzleri böcek ısırıklarından şişmişti ve bebeklerden biri baygın ve ateşli görünüyordu. Yiyecek yoktu ama çocukların hiçbiri şikayet etmedi.

Işık, bataklığı terk etti ve böcekler sustu. Arada bir, bir kurbağa vıraklıyor, sessizce oturup kulak kabartan askerleri irkiltiyordu.

Dos ten Han kuzeyi işaret etti: Bir ses, çok uzaktan gelmeyen bir hışırtı duymuştu çayırlıkta.

Sesi bu sefer hepsi duydu. Ellerinden geldiğince ses çıkarmadan kılıçlarını çektiler.

Dizleri üzerine çöküp kendilerini gizleyerek, uzun otlar arasında ilerleyeni görmeye uğraşırken, birden otların üzerinde solgun bir ışık yükseldi, sallandı ve bir solgunlaşıp bir parıldamaya başladı. İnce ve boğuk, şarkı söyleyen bir ses duyular. Sallanan ışık haresini görüp sözleri anlamsız şarkıyı duydukça tüyleri ürperdi.

Bela'nın taşıdığı kız aniden bir sözcük bağırdı. Dos ten Han'a epey ağır gelen sekiz yaşlarındaki incecik kız

berikini susturmaya ve yerinden kaldırmamaya çabalandı, ama kız bir kez daha seslendi ve bu sefer yanıt geldi.

Ses, şarkılarla, tiz çığlıklarla ve konuşmalarla yaklaştı. Bataklik ateşi bir yandı bir söndü. Otlar öyle sarsılıyor, hışırtılar öyle yükseliyordu ki, askerler çok geçmeden karşılarında bir sürü adam çıkacağını sandılar. Ama otların arasından çıka çıka bir kişi çıktı. Tek başına bir kız çocuğu. Konuşuyor, ayaklarını yere vuruyor ve herhangi bir şaşırtmaya kalkışmadığını göstermek adına el sallıyordu. Askerler, ağır kılıçları ellerinde kızın gelişini izlediler.

Dokuz on yaşlarında görünüyordu gelen kız. Tereddütle ama hiç durmadan, adamlara bakarak ama sadece çocuklara seslenerek ilerledi. Bela'nın taşıdığı kız ayağa fırladı, koştu ve gelen kıza sarıldı. Yeni kız adamlardan gözünü ayırmadan gelip çocukların yanına oturdu. Dosten Han'ın taşıdığı kızla alçak sesle bir şeyler konuştular. Bela'nın kızını kucağına aldı ve küçük kız derhal uyuyakaldı.

Adamlardan biri, "Ablası falan herhalde," dedi.

"Ta baştan izimizi sürmüş anlaşılın," dedi bir diğeri.

"Neden halkını çağırmamış?"

"Çağırmıştır belki."

"Korkmuştur belki."

"Duymamışlardır ya da."

"Ya da duymuşlardır."

"O ışık neydi peki?"

"Bataklik ateşi."

"Onlardır belki."

Sustular, kulak kabarttılar, gözlediler. Hava neredeyse kapkaranlıktı. Yer Kenti'nin ışıklarını yansıtan Gök Kenti'nin ışıkları yanıyor, askerlere gökteki kadar uzak gelen kenti düşündürüyordu. Uzaklarda yanıp sönen ışık gözden yitti. Sazlıklarda ve otlarda iç çeken rüzgarın sesinden başka ses duyulmuyordu artık.

Askerler, gece boyunca çocukların kaçmalarını nasıl engelleyebileceklerini aralarında alçak sesle tartıştılar. İçlerinden sabah kalktıklarında gittiklerini görmeyi yeğleyebileceklerini düşünüyorlardı belki ama hiçbirisi bu fikrini dile getirmedi. Dos ten Han, en ufaklarının gece karanlığında fazla uzaklaşamayacaklarını öne sürdü. Bela ten Belen hiçbir şey söylemeden sandaletlerinden birinin uzun bağcığını çıkarıp bir ucunu taşıdığı kızın boynuna, diğerini kendi bileğine bağladı, ardından çocuğu yatırıp yanına uzandı. Peşlerinden gelen ablasıysa kızın diğer yanına yattı. Bela, "Dos," dedi, "ilk nöbeti sen tut; sonra beni kaldırırsın."

Gece böylece geçti. Çocuklar kaçmaya kalkışmadı ve izlerini süren kimse çıkmadı. Ertesi günü ikindi saatlerinde Günebakan Tepeleri'ne varmak için güneye yönelip batıya yürüyerek geçirdiler. Beş yaşındaki dahil, çocukların hepsi yürüdü; bebekler sırayla taşındı ve bu sayede, hızlı denemese bile en azından sabit bir hızla ilerleyebildiler. Bataklık ateşiyle gelen kız, sabah boyunca Bela'nın eteğini çekiştirip sol taraftaki bataklık bölgeyi göstererek kök sökme ve yeme işaretleri yaptı. İki gündür ağızlarına lokma koymadıklarından sonunda kızı izlemeye karar verdiler. Çocuklar suya girerek bir takım

geniş yapraklı bitkileri köklerinden s  kt  ler. S  kt  klerini ağızlarına tikiştirmaya başlayınca askerler atılıp suya girdiler ve kökleri ellerinden alıp yemeye başladılar. Taç insanları yemeden Toprak insanları yiyemezdi. Çocuklar şaşırmış görünmediler.

Bataklık ateşiyle gelen kız, nihayet yiyebileceği bir k  k bulup yedikten sonra bir k  k daha s  kt  ,   ğnedi ve bebeklere yedirmek i in eline çıkardı. Bebeklerden biri hevesle kızın elinden yedi ama diğeri yemedi; yatırdıkları yerde kımıldamıyordu ve gözleri görmüyor gibiydi. Bataklık ateşiyle gelen kızla Dos ten Han'ın taşıdığı kız bebeğe su içirmeye çabaladılar. İ medi.

Dos, başlarına dikilip daha büyük kızını parmağıyla işaret ederek, "Vui Handa," dedi. Böylece kıza Vui adını veriyor ve ailesine ait ilan ediyordu. Bela, bataklık ateşiyle gelen kıza Modh Belenda, sırtında taşıdığı küçük kardeşineyse Mal Belenda adlarını verdi. Diğer askerler de taşıdıklarına ad verdiler ama Ralo ten Bal hasta bebeği işaret edip adını koyacakken bataklık ateşiyle gelen kız, yani Modh, bebekle arasına girdi, heyecanla, yo, yo, işaretleri yaptı ve eliyle ağzını kapadı.

Ralo, "Ne diyor bu be?" dedi. Askerlerin en genciydi; on altı yaşındaydı.

Modh pantomimine devam etti: Yere yattı,   l   biriyim gibi kafasını yana devirip gözlerini yarı yarıya kapadı; ellerini pençe gibi yaparak yüzünü buruşturup ayağa fırladı ve Vui'ye saldırıyormuş gibi yaparak hasta bebeği işaret etti.

Genç askerler bakakalmışlardı. Kız galiba bebeğin öleceğini anlatmaya çalışıyordu. Yaptığı diğer hareketleriye anlayamıyorlardı.

Ralo bebeği işaret ederek, "Groda," dedi. Bu ad Sahipsizler'e, sahibi bulunmayan ve tarlalarda çalıştırılan Toprak insanlarına verilirdi.

Bela, "Gidelim," diye buyurdu, toparlandılar. Ralo hasta bebeği bırakarak uzaklaştı.

Diğerlerinden biri, "Toprak'ını almıyor musun?" dedi.

"Niye alayım?" dedi Ralo.

Modh hasta bebeği, Vui diğerini kucakladı ve yola koyuldular. Bundan sonra askerler sağlam bebeği nöbetleşe taşıırken hastasını kızlara bıraktılar.

Isırgan böcek bulutlarından, bataklığın rutubet ve basık sıcağından kurtulup yüksek zemine ulaştıklarında rahatladılar; kendilerini neredeyse tamamen güvende hissediyorlardı artık. Hızlı hareket etmek, bir an önce Kent'e dönmek istiyorlardı. Ama yorgunluktan bitap düşen çocuklar dik yamaçlara tırmanmakta zorlandılar. Hasta bebeği taşıyan Vui'nin hızı gittikçe düştü. Sahibi Dos, hızlanması için kılıcının enli tarafıyla bacaklarına vurdu. "Ralo," dedi, "Toprak'mı al, hızlanmamız lazım."

Ralo öfkeyle döndü. Hasta bebeği Vui'den aldı. Bebeğin yüzü küle dönmüştü ve gözleri, Modh'un pantomindeki gibi yarı yarıya kapalıydı. Nefesi azıcık ıslıklıydı. Ralo bebeği sarstı, bebeğin başı yana devrildi. Ralo bebeği çalılıklara fırlattı, "Yürüyün o zaman," diyerek hızla yanlarından geçip yamaca vurdu.

Vui bebeğe koşmak istedi ama Dos kılıcıyla bacaklarına vurarak kızı engelledi ve yamaca sürdü.

Modh, bebeğin fırlatıldığı çalığa döndüğündeyse Bela karşısına dikildi ve onu kılıcıyla dürterek ilerletti. Modh geri dönmeye her kalkıştığında onu kolundan yakaladı, tokadı bastı ve bileğinden çekerek peşinden sürükledi. Küçük Mal düşe kalka arkalarından geliyordu.

Çalılıklı alan bir yamacın ardında kaldığında Vui tiz, upuzun bir çığlığa, bir ağıda girişti ve Modh ile Mal da ona katıldılar. Ağıt gittikçe yükseldi. Askerler, kızları susturana dek sarsıp dövdüler ama çok geçmeden, bu sefer diğer çocuklar hatta bebeğin de katılımıyla bir daha başladı. Askerler göçerlerden yeterince uzaklaşıp uzaklaşmadıklarını ve Kent Tarlaları'na korkmalarına gerek kalmayacak ölçüde yaklaşıp yaklaşmadıklarını bilmiyorlardı. Çocukları sürükleyerek, sırtlayarak, ite kaka alelacele ilerlemeye devam ettiler ve tiz ağıt, bataklıkta sineklerin vızıltısı misali peşlerinden gitti.

Günebakan Tepeleri'nin üzerine vardıklarında karanlık çökmek üzereydi. Ne kadar güneye indiklerini unutan gençler, tepeden baktıklarında Kent ile Tarlalar'ı görmeyi umuyorlardı ama sadece araziye çöken akşam alacasını, karanlık Batı'yı ve Gök Kenti'nin parıldamaya başlayan ışıklarını görebildiler.

İyice bitkin düştüklerinden, bir açıklıkta mola verdiler. Çocuklar birbirlerine sokulup derhal uykuya daldılar. Bela adamlarına ateş yakmamalarını söyledi. Açtılar, ama tepenin eteğinde suyunu içebilecekleri bir dere vardı. Bela ilk nöbeti Ralo ten Bal'a verdi. İlk gece nöbette uyuyakalıp Bidh'in kaçmasına yol açan Ralo'ydu.

Bela gece karanlığında, çocukları bağlamak için yırttığı pelerinin üzerinde arayarak uyandı. Küçük bir ateş yakılmıştı ve birisi önünde bağdaş kurmuş oturuyordu. Hızla doğrulup öfkeyle, "Ralo!" diye bağırdı, ama ardından, oturanın Ralo değil, kılavuz Bidh olduğunu gördü.

Ralo ateşin yanında kıpırtısız yatıyordu.

Bela kılıcını çekti.

Toprak adamı sırtarak, "Yine uyuyakaldı," dedi.

Bela, Ralo'yu tekmeledi; beriki homurdandı, iç çekti ama uyanmadı. Bela, Bidh'in öldürmüş olabileceği korkusuyla fırlayıp, diğerlerini kontrol etti. Hepsinin kılıcı yanındaydı ve hepsi gayet rahat uyuyordu. Çocuklar da uykudaydı. Geri döndü ve üstüne basarak ateşi söndürdü.

"Çok uzaktalar," dedi Bidh. "Ateşi göremezler. İzini bulamadılar."

Bela bir süre sonra kuşkulu ve meraklı bir sesle, "Nereye gittin?" dedi. Toprak adamının neden geri geldiğini anlayamıyordu.

"Köydeki akrabalarımı görmeye."

"Ne köyü?"

"Tepelere en yakın köy. Allulu derler benim halkıma. Tepeden dedemin çadırını görmüştüm. Tanıdıklarını görmek istedim. Annem hâlâ hayatta, ama babamla ağabeyim Gök Kenti'ne gitmişler. Halkımla konuştum ve baskına uğrayacaklarını söyledim. Çadırlarına saklanıp beklediler sizi. Gelseydiniz öldürülecektiniz. Siz de birkaçını öldürürdünüz gerçi. Tullu köyünü seçmenize sevindim."

Bir Ta adamının bir Toprak adamına soru sorması uygundu ama sohbe veya tartışmaya girmesi uygun-suzdu. Ancak Bela yle rahatsızlık duymuştu ki sertçe, “l Toprak, Gök Kenti’ne gitmez,” demeden durama-dı. “Toprak, toprağa gider.”

Bidh bir kölenin yapması gerektiği gibi yumruğu alında, kibarca, “yle,” dedi. “Halkım ldklerinde Gök Kenti’ne gideceklerine safça inanır inanmasına ya, gitselerdi bile kesin saraylara alınmazlardı. Göğün ya-ban, pis yerlerinde dolanıp dururlardı kuşkusuz.” Ateşi canlandırabilir miyim gibisinden külleri drtkledi ama iş işten geçmişti. “Ama işte, ancak gmlrlerse yukarı gidebileceklerine inanırlar. Gmlmezlerse ruhları bu-rada kalır. O zaman muhtemelen kötü bir şeye dönüşür. Kötü bir ruha... Bir hayalete...”

“Neden geldin peşimizden?” dedi Bela.

Bidh şaşırmış göründü, yumruğunu alına götürdü. “Ben Lord ten Han’a aidim,” dedi. “Karnım doyuyor ve iyi bir evde yaşıyorum. Kız kardeşim ve kılavuzluğum nedeniyle Kent’te saygı görüyorum. Allulu köyünde kalmak istemem. Çok fakirler.”

“Katın ama!”

“Ailemi görmek istedim,” dedi Bidh. “Ve öldürülme-lerini istemedim. Uyarmak için bağırırdım sadece. Ama bacaklarımı bağladınız. Çok zldm. Bana güvenme-diniz. Sadece halkım vardı aklımda, o yüzden kaçtım. Çok zgnm, Lordum.”

“Onları uyarsaydın bizi ldrrlerdı.”

“Evet,” dedi Bidh, “oraya gitseydiniz. Ama kılavuzluk etmeme izin verseydiniz sizi Butsu veya Tullu köyüne götürecektim, çocukları yakalamanıza yardım ederdim. Benim halkım değil onlar. Ben Allulu doğdum ve bir Kent adamıyım. Kız kardeşimin çocuğu bir tanrı. Güvenilecek adamım ben.”

Bela ten Belen kafasını çevirdi ve konuşmadı.

Çocuklardan birinin gözlerinde yıldızların parıltısını gördü; kız kardeşi için peşlerinden bataklık ateşiyle gelen kız, Modh, kafasını kaldırmıştı ve dinliyordu.

“O kız,” dedi Bidh, “o da tanrılar doğuracak.”

Artık Vui ve Modh adlarını taşıyan Chergo'nun kızıyla Ölü Ayu'nun kızı, adamlar uyanmadan hemen önce sabah alacasında fısıltıyla konuşuyorlardı.

"Öldü mü dersin?" dedi Vui.

"Ağlamasını duydum. Bütün gece."

Kalkmadan kulak kabarttılar.

"Ona ad verdi şu," diye çok alçak sesle fısıldadı Vui.

"Yani izleyebilir bizi."

"İzleyecek."

Küçük kız kardeş Mal uyanmış, dinliyordu. Modh kardeşine sarıldı, "Uyu sen," dedi.

Az ilerilerinde Bidh birden kafasını kaşıyarak uyan-
dı. Kızlar şaşkın gözlerle baktılar adama.

Bidh, Allulu aksarıyla dillerini kullanarak, "Tullu kızları," dedi, "Toprak halkısınız artık."

Kızlar konuşmadan bakıyorlardı.

"Yerdeki cennette yaşayacaksınız," dedi Bidh. "Bol yiyecek... Kocaman zengin evler... Evlerinizi sırtınızda oradan oraya taşımanız gerekmeyecek. Göreceksiniz. Bakire misiniz?"

Kızlar bir süre duraksadıktan sonra başlarıyla evetlediler.

“Kalabildiğiniz kadar kalın!” dedi Bidh. “O zaman tanrılarla evlenebilirsiniz. Kocaman zengin kocalarla! Tanrıdır o adamlar. Ama sadece Toprak kadınlarıyla evlenebiliyorlar. Yani minik çiçeklerinize sahip çıkar, Toprak oğlanlarıyla benim gibi adamlardan sakınırsanız bir tanrının karısı olup altın çadırda yaşayabilirsiniz.” Kızların şaşkın bakışlarına sırtarak kalktı ve gidip sönük ateşin küllerine işedi.

Askerler uyanırken Bidh, büyük kızları yanına alıp çalılardan böğürtlen toplamaya götürdü. Biraz yemelerine izin verdi ama toplananların çoğunu şapkasına doldurttu. Böğürtlen dolu şapkasını, yumruğu altında öne eğilerek askerlere sundu. “Bakın,” dedi kızlara, “böyle yapmanız gerekiyor. Taç insanları bebek gibidir; anneleri olmalısınız.”

Modh’un kardeşi ve diğer küçükler açlıktan sessizce ağlıyorlardı. Modh ile Vui çocukları dereye götürdüler. Modh, “İçebildiğinçe iç, Mal,” dedi kız kardeşine. “Doldur karnını. Fayda edecektir.” Ardından Vui’ye dönüp, “Bebek adamlar,” diyerek yere tükürdü. “Çocukların yiyeceğini alan erkekler!”

“Allululu’nun dediğini yap sen,” dedi Vui.

Askerler artık çocuklarla uğraşmıyorlardı; kontrollerini Bidh’e bırakmışlardı. Yanlarında dillerini konuşan bir adamın bulunması biraz rahatlatıcıydı. Epey kuvvetli olduğundan kimi zaman ufaklarını ikişer ikişer taşıyacak denli kibardı Bidh. Vui ile Modh’a gittikleri yere dair öyküler anlattı. Vui çok geçmeden Bidh’e amca demeye

başladı. Modh, Mal'ı taşımasına izin vermedi ve Bidh'e herhangi bir adla hitap etmedi.

On bir yaşındaydı Modh. Altı yaşındayken annesi doğum sırasında ölmüştü ve o zamandan beri kız kardeşine bakıyordu.

Altın adamın kız kardeşini aldığını görünce ufaklığı kaybetmemek dışında hiçbir şeyi düşünmeden peşlerine düşmüştü. Kız kardeşini kaybederse dünyada tanıdığı herkesin ölmüş olacağını düşünmüştü. Kız kardeşi hayattaydı ve kendisi hayattaydı. Yeterliydi bu kadarı. Yüreği ısındı. Kız kardeşini bir kez daha kucaklayabilmesi yeterliydi.

Ama sonra, zalim adam, Sio'nun kızına ad vererek fırlatıp atmıştı ve altın adam gidip bebeği almasını engellemişti. Arkaya bakıp bebeğin yattığı yeri görmeye, daha sonra hatırlayabilmek için çevreyi incelemeye çabalamıştı ama altın adam öyle fena vurmuştu ki serseme dönmüştü ve sonra tepe yukarı öyle hızla sürüklemişti ki, nefesi göğsünü yakmış, gözlerine bulutlar dolmuştu. Sio'nun kızı yitikti artık. Çalılıklarda ölüp gidecekti. Tilkilerle yaban köpekleri etlerini yiyecek, kemiklerini kıracaklardı. İçinde feci bir boşluk, içine her şeyin yuvarlanacağı bir korku ve öfke kuyusu doğmuştu. Asla geri dönüp bebeği bulamayacak, gömemeyecekti. Adlandırılmamış çocukların, gömülmeseler bile ruhları olmazdı ama zalim adam Sio'nun kızına ad vermişti. Parmığıyla gösterip Groda demişti. Peşlerinden gelecekti Groda. Modh tiz ağlamayı gece duymuştu; boşluktan geliyordu. Ne doldurabilirdi o boşluğu? Ne yetebilirdi doldurmaya?

Bela ten Belen ve adamları, başka adamlarla savaşmadıklarından Kent'e zaferle dönmediler dönmesine ama içeri başarısız bir yağma sonrasıymış gibi arka yollardan da girmediler. Adam yitirmemişler ve yanlarında hepsi dişi altı köle getirmişlerdi. Tek eli boş dönen Ralo ten Bal'dı; elindekini yitirdiği ve nöbette uyukladığı için diğerlerinin alaylarına maruz kalıyordu. Bela ten Belen'se tek oltayla iki balık yakalama şansıya dalga geçiyor, bataklık ateşiyle gelen kızın sırf kardeşinden ayrılmamak için kendi isteğiyle peşlerinden gelmesini anlatıyordu.

Yağmasını düşündükçe aslında sahiden şanslı olduğunu ve başarılarının Bidh'ten kaynaklandığını kavradı. Allulu halkına daha köye erişmeden yakalanmaları ve öldürülmeleri işten bile değildi. Hayatlarını kurtarmıştı köle. Bela'ya doğal görünen ve beklenmesi normal sadakata ihanet etmemişti. Bidh ile kız kardeşinin birbirlerini çok sevdiğinin ama Bidh'in Hanlara ve Nata'nın Belenlere aidiyeti yüzünden ender görüşebildiklerinin farkındaydı. Fırsatı bulduğunda kendi evinden iki köleye karşılık Bidh'i almış ve elindeki kölelerin başına geçirmişti.

Bela, köle avına, evde annesi, kız kardeşi ve ağabeyinin yanında, evlenene kadar arzusuna göre eğitip şekillendirebileceği bir kız yetiştirmek istediği için çıkmıştı.

Taç adamlarının bazıları topraktan, kendi hanelerindeki köle evlerinden veya Kent kışlalarından Toprak eş almakla, çocuk yapmakla, eşlerini hananda tutmakla ve ötesiyle hiç ilgilenmemekle yetinirdi. Diğerleriyse daha müşkülpesentdi. Bela'nın annesi Hehum, bir Taç hana-
nında doğmuş ve bir Taç eşi olmak üzere yetiştirilmişti. Dört yaşında yakalanan Nata önce köle kışlalarında yaşamış, ama Köklerden bir tüccar birkaç yıl içinde kızın güzelliğini öne sürerek beş köle karşılığında satın almış ve eş olarak satılacak yaşa gelene kadar tecavüze uğramasın ya da başka bir erkekle ilişki kurmasın diye hana-
nında korumuştı. On beşine geldiğinde Belen ailesi en iyi tarlalarının hasadı ve Bakır Sokağı'ndaki binanın kul-
lanımı karşılığında kızı satın almıştı. Nata, Belen hane-
sinde kayınvalidesi gibi onurlu bir muamele görmüştü.

Hananlarda ve kışlalarda eş alabileceği bir kız bula-
mayan Bela gidip yabanını yakalamaya karar vermişti. Çifte başarıyla geri dönmüştü.

Başta Mal'ı alıp Modh'u kışlalara yollamayı düşün-
dü. Ama tombik minik bedeni ve uzun kirpikli kocaman gözleriyle gayet tatlılığına karşın Mal henüz beş yaşın-
daydı. Kimilerinin aksine bir bebekle seks yapmak iste-
miyordu. Modh on bir yaşındaydı; o da henüz çocuktu
ama çocukluğunun bitişi daha yakındı. Her daim güzel
sayılmazdı ama her daim capcanlıydı. Kardeşinin peşin-
den gelmedeki cesareti Bela'yı etkilemişti. İkisini birden

Belen evine getirdi ve annesinden, kız kardeşinden ve yengesinden iki kız kardeşin gereğince yetiştirilmelerini istedi.

Gözlerine tümüyle başka bir dünyaya ait görünen Nata Belenda ile Bela ve Alo'nun kız kardeşi Tudju Belen'in ve üçünün annesi Hehum Belenda'nın kendi dillerinin sözcükleriyle konuşmaları kızlara pek garip geldi. Kadınların üçü de uzun boylu, tertemiz ve yumuşak tenliydi. Upuzun, parıltılı saçları, yumuşacık elleri vardı. Bahar çiçeklerini, gün batımı bulutlarını andıran incecik ipek giysiler giyiyorlardı. Birer tanrıçaydı bu kadınlar. Ama Nata Belenda gülümsedi ve kibar davrandı; çocuklarla, pek hatırlayamamasına karşın kendi dillerinde konuşmaya çabaladı. Büyükanne Hehum Belenda ciddi ve sert görünüşlüydü ama çok geçmeden Mal'ı kucağına alıp Nata'nın bebek oğluyla oynattı. Evin kızı Tudju iki kardeşle en çok ilgilenenleriydi. Yaşça Modh'tan çok büyük değildi ama boyca bir baş uzundu. Modh, Tudju'nun ay ışığını üstüne giydiğini sandı. Giysileri sadece Taç kadınlarının giyebileceği gümüş kumaşındandı. Belinden kalçasına kadar saran ve üstüne muazzam işlemeli gümüş bir kın takılı, ağır bir gümüş kemeri vardı. Kın boştu ama içinden bir kılıç çeker gibi yaptı, hayali kılıçla hamlelere girişti ve hâlâ kılıcı görmeye çabalayan Mal'a güldü. Kızlara bugün kendisine dokunmamasını söyledi; bugün kutsaldı kendisi. Kızlar anladılar.

Belen ailesinin evinde bu kadınlarla birlikte yaşarken pek çok şeyi kavramaya başladılar. Bunlardan biri

Kent'in diliydi. Kent'in dili kendi dillerinden başlangıçta geldiği kadar farklı değildi ve birkaç hafta içinde söküp çat pat kullanmaya başladılar.

Üç ay kadar sonra Büyük Tapınak'ta ilk törenlerine, Tudju'nun yaş eşiği törenine katıldılar. Büyük Tapınak'a kfileyle gittiler. Aylardır duvar ve tavan görmekten bıkan Modh için açık havaya çıkmak harikaydı. Toprak kadınları sıfatıyla sarı perdenin ardında oturmak zorundaydılar ama Tudju'nun sunağın arkasına dizili kılıçlar arasından kendi kılıcını seçişini görebildiler. Tudju hayatı boyunca evden her çıkışında bu kılıcı takacaktı. Sadece Taç doğumlu kadınlar kılıç taşıyabilirdi. Askerlik yaptıkları dönemdeki Taç erkekleri dışında Kent'te kimse silah taşıyamazdı. Modh ve Mal artık bunu biliyorlardı. Pek çok şey öğrenmişlerdi ve çok daha fazlasını, Kent kadını olmak için bilinmesi gereken her şeyi öğrenmeleri gerektiğini biliyorlardı.

Mal için daha kolaydı. Kent tarzı ve kurallarını normal yaşantı bellemesine yetecek kadar küçüktü. Oysa Modh, Tullu halkının kural ve tarzlarını unutmak zorundaydı. Ama dildeki gibi, aslında daha pek çok şey ilk görüldüğündekinden daha tanıdıktı. Modh, bir Tullu erkeğinin köy reisi seçildiğinde, halihazırda evli olsa bile bir köle kadınla evlenmesi gerektiğini biliyordu. Buradaysa Taç erkeklerinin hepsi reisti. Ve hepsi Toprak kadınlarıyla, kölelerle evlenmek zorundaydı. Kural, aynı kuraldı. Sadece Kent'teki diğer her şey gibi daha büyütülmüş ve karmaşılaştırılmıştı.

Köyde iki tür insan yaşardı: Tullular ve köleler. Kent'teyse üç tür vardı ve hiç kimse türünü değiştiremi-

yor, kendi türüyle evlenemiyordu. Taçlar toprak ve köle sahibiydiler. Hepsi reis, rahip ve dünyada yaşayan tanrılardı. Toprak insanları köleydi. Bir Toprak kadını bir Taç erkeğiyle evlendiğinde, Nata ve Hehum gibi bir Taç insanına yakın muamele görse bile, daima Toprak insanı kalıyordu. Bir de diğerleri vardı: Kökler.

Modh, Kökleri pek tanımıyordu. Köylerinde bu insanlar gibisi yoktu. Kökleri Nata'ya sordu ve evdeki inzivasından gözlemleyebildiği kadarını gözlemledi. Kök insanları zengindi. Ekimi, hasadı, ambarları ve ticareti kontrol ediyorlardı. Kök kadınları inşaat yapıyorlardı ve Taç insanların giydiği güzelim giysilerin hepsi Kök kadınlarının ellerinden çıkıyordu.

Taç erkekleri Toprak kadınlarıyla evlenmek zorundaydı ama Taç kadınları, evlenirlerse Kök erkekleriyle evlenmeye mecburdular. Tudju, kılıcını edindiğinde epey taliplisi de çıkmıştı. Elllerinde tatlı paketleriyle gelen Kök erkekleri hanan perdesinin ardında dikilip kibar sözler sarf etmiş, ardından yıllar önce bir baskında can veren babalarının ardından Belen evinin lordluğuna yükselmiş Bela ve Alo'yla konuşmaya gitmişlerdi.

Kök kadınlarıysa Toprak erkekleriyle evlenmek zorundaydı. Kök kadınlarından birisi Bidh'i satın alıp evlenmek istiyordu. Alo ve Bela, Bidh'e isterse kendisini satabileceklerini, istemezse yanlarında kalabileceğini söylemişlerdi. Bidh henüz kararını vermemişti.

Kök insanların köleleri ve ürünleri vardı ama arazi ve evleri yoktu. Taşınmazların tümü Taç insanlarına aitti. "Yani," dedi Modh, "Taçlar yaptıklarına ve köleleri-

nin tarlalarda yetiştirdiklerine karşılık Köklerin Kent'te şu veya bu evde oturmalarına izin veriyorlar,   yle mi?"

Her daim nazik, asla paylamayan Nata, "  alışmalarının   d  l   olarak," diye düzeltti. "Gök Baba, Kent'i kendi oğulları Ta  lar i  in yarattı. Onlar da sıkı   alışanları Kent'te oturmalarına izin vererek   d  llendiriyorlar. Ta  lar sahiplerimiz sıfatıyla ve Kökler de çalışmamızın ve itaatimizin   d  l   olarak yaşamamıza, yememize ve barınakta kalmamıza izin veriyorlar."

Modh, "Ama—" demedi.

Sistemin takasa dayandığını ve takasın adil olmadığını anlamıştı. Dışarıdan bakabilecek kadar uzağından gelmişti çünkü. Ve karşılıklılıktan azade her k  le, sistemi boyanmamış gözle görebilirdi. Ama Modh "ama" demesini sağlayacak bir başka sistem, bir başka sistem olasılığı bilmiyordu. Nata'nın da böyle bir alternatiften, içinde adalete yer olan, "ama" sözcüğünün söylenip anlam taşıyabileceği erişilemez ama mümkün yerden haberdar değildi.

Yaban kızlara Kent'te nasıl yaşanacağını öğretme işini Nata üstlendi ve görevini içtenlikle yaptı. Kuralları   ğretti. Neye inanıldığını öğretti. Kurallar adalet içermediğinden adaleti   ğretmedi. İnanılana şahsen inanmasa bile inananlarla nasıl yaşanabileceğini gösterdi. Modh pek inatçıydı ve Nata kolaylıkla hakları olduğunu düşünmesini sağlayabilir, isyan  a teşvik edebilir ve ardından kırba  lanmasını veya sakat bırakılmasını ya da tarlalara yollanıp   l  m  ne çalıştırılmasını seyredebilirdi. Başka k  le kadınlar böyle yapardı. Ama hayatının   o-

ğunda iyi muamele görmüş olan Nata başkalarına da iyi davranan bir kadındı. Kâlbi sıcacıktı ve kızları yürekten karşıladı. Bebek oğlu bir Taç'tı; tanrıciğıyla gurur duyuyordu ama yaban kızları da sevdi. Bidh ile Modh'un göçer dilinde konuşmalarını dinlemek hoşuna gidiyordu. Mal, dili çoktan unutmuştu.

Mal kısa sürede tombulluğunu yitirerek büyüyüp Modh kadar inceldi. Birkaç yıl sonrasındaysa kızlar Bela ten Belen'in yağmasında ele geçirilen zorlu yaban kedilerinden çok farklıydılar. İnce, hoş görünüşlüydüler. İyi yiyorlardı ve yaşamları yumuşacıktı. Kendilerini ele geçirenlerin Kent'e dönüşlerindeki hıza ayak uydurmaları mümkün değildi artık. Dans dışında pek bedensel faaliyetleri ve yapacakları hiçbir işleri yoktu. Belenler gibi muhafazakar Taç aileleri köle eşlerinin kendilerinden aşağı işleri ve Taçlar için aşağı sayılan işleri yapmalarına izin vermezlerdi.

Büyükanne avluda oynamasına izin vermese, Tudju, kılıç dansını ve eskrimi öğretmese Modh sıkıntıdan ölürdü. Tudju, kılıcını ve yaşlı bir rahibeyle her gün çalıştığı kılıç kullanma sanatını seviyordu. Modh'a kör bir bronz çalışma kılıcı verdi ve alıştırma yapacak bir ortak yaratabilmek adına, öğrendiğı her şeyi ona da öğretti. Kılıcı son derece keskindi ama iyice ustalaştığından Modh'u bir defa bile incitmedi.

Tudju, hananın sarı perdesi ardına dikilip güzel sözler mırıldanan taliplilerinden herhangi birini kabul etmemişti henüz. Gitmelerinden sonra Kök adamlarını acımadan taklit etmiş, bütün hanan kahkahadan kırıl-

mıştı. Her birinin, haşlanmış pazı gibi kokanın, kedi pisliği gibi kokanın, ihtiyar adamların ayakları gibi kokanın kokusunu ayrı aldığını söylemişti. Modh'a laf arasında gizlice evlenmeyi değil, rahibe ve yargıç-danışman olmak istediğini çıtlatmıştı. Ama bu isteğinden ağabeylerine bahsetmemişti. Bela ile Alo, Tudju'nun evliliğinden erzak ya da giysi konularında kâr elde etmeyi bekliyorlardı; Taçların yaşaması gerektiği üzere müsrif yaşıyorlardı. Belen ailesinin kilerleri ve sandıkları çok uzun süredir değişik tokuşlarla doluyordu. Sadece Nata, en iyi mülklerinin yirmi yıllık kirasına patlamıştı.

Modh, Belen köleleri arasından birçok arkadaş edindi; Nata, Tudju ve yaşlı Hehum'a bayılıyordu ama hiç kimseyi Mal'ı sevdiği gibi sevmiyordu. Eski yaşamından geriye sadece Mal kalmıştı ve kardeşi, uğruna kaybettiği her şeydi. Belki en baştan beri sahip olduğu tek şeydi. Kız kardeşiydi. Çocuğuydu. Bedeliydi. Mal, Modh'un ruhuydu.

Artık halkının çoğunun öldürülmediğini, babası ve diğerlerinin kuşkusuz ovalar, tepeler ve sulak arazilerde yıllık turlarını yaptıklarını biliyordu. Ama kaçıp insanların bulmayı hiç ciddi bir şekilde düşünmedi. Mal alınmıştı; o da Mal'ı takip etmişti. Geri dönüş yoktu. Ve Bidh'in dediği gibi burada yaşam kocaman ve zengindi.

Gırtlakları kesilmiş dede ve neneleri ya da Dua'nın kafası kesilen kızını düşünmedi. Hepsini görmekle birlikte hiçbirini görmemişti: Tek gördüğü kız kardeşiydi. Ölenleri babası ve diğerleri gömer, şarkılarını söylerlerdi. Ölenler artık burada değildi: Göğün karanlık ve

aydınlık yollarındaydılar; yukarıdaki parıltılı çadır çemberlerinin ortasında dans ediyorlardı.

Baskına önderlik ettiği, Dua'nın kızını öldürdüğü, Mal'ı, kendisini ve diğerlerini çaldığı için Bela ten Belen'den nefret etmedi. Erkeğin kentlisi de göçebesi de yapardı bunları. Erkekler yağmalar, can alır, yiyecek çalar, köle toplarlardı. Böyleydi erkekler. Erkeklerden bu yüzden nefret etmek, erkekleri bu yüzden sevmek kadar aptalcaydı.

Ancak olmaması gereken ama olan ve hiç durmadan olmaya devam eden bir şey, küçük bir şey, hatırladığında diğer her şeyi, yaşamın tüm zenginliğini ve kocamanlığını alıp çürük bir fındık tanesine, ezilmiş bir sineğin duvarda bıraktığı sapsarı lekeciğe indirgeyiveren bir hiçbir şey vardı.

Mal ile birlikte kavradıklarında geceydi; ipek çarşafli yataklarında, sıcacık, yüksek duvarlı evin güvenliğindeydiler. Mal'ın soluğunda, kollarına yayılan ürpertiydi. Duyuyor musun?

Birbirlerine sarılıp kulak kabartmış, dinlemişlerdi.

Ertesi sabah Mal şiş gözlü, bitkin kalkmıştı. Modh konuşmaya veya oynamaya kalktığında ağlamaya başlamıştı. Bunun üzerine kardeşini kucaklamış onunla birlikte ağlamaya, biteviye, faydasız, kupkuru ağlamaya koyulmuştu. Yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Bebek, başka kimi izleyeceğini bilemediğinden peşlerinden gelmişti.

Evde kimseye bahsetmediler. Konunun bu kadınlarla ilgisi yoktu. Kendilerine aitti bu şey. Bu şey, kendi hayatletleriydi.

Modh kimi gece yatakta doğruluyor, yüksek sesle fısıldıyordu: “Sus Groda! Sus, uslu dur!” Ardından bir süre sessizlik çöküyor ama çok geçmeden incecik ağlama sesi tekrar başlıyordu.

Kent’e geldiklerinden beri Vui’yi görmemişti. Vui, Han ailesine aitti ama Modh ile Mal’ın gördüğü muameleyi görmemişti. Dos ten Han, bir Kök kadın simsarından aldığı tatlı bir kıza karşılık köleler vermişti ve Vui takasa dahil edilmişti. Hâlâ hayattaysa bile Modh’un ulaşabileceği veya haberini alabileceği bir yerde değildi. Bir defasında gördüğü gibi tepelerden bakıldığında Kent, batıya uzanıp ufukta yiten tarlalar, çayırlar ve ormanlar arasında öyle kocaman görünmüyordu ama içinde yaşayınca ovalar kadar sonsuz geliyordu insana. İçinde kaybolunabilirdi. Vui kaybolmuştu.

Modh, Kent ölçütlerine göre kadınlığa geçti, on dört yaşında erişti. Evin dua odasındaki töreni Hehum ile Tudju idare ettiler. Gün boyu ayinler yapıldı, şarkılar söylendi. Yeni giysiler verildi Modh’a. Tören bittiğinde Bidh hananın sarı perdesinin önüne geldi, seslendi ve Modh’a kaba dikişli, geyik derisinden ufak bir kese verdi.

Modh keseye şaşkın baktı. Bidh, “Biliyorsun,” dedi, “köyde kıza amcası delu verir.” Dönüp gidecekken Modh elini yakaladı, âdeti yarım yamalak hatırlayarak ve armağanını hazırlamak için hayatını tehlikeye attığını bilerek teşekkür etti, dokundu. Toprak insanların dikiş dikmesi yasaktı. Dikiş, Köklerin ayrıcalığıydı. İğne iplikle yakalanan kölenin eli kesilebilirdi. Bidh, kız kardeşi Nata gibi iyi yürekliydi. Mal ile Modh yıllardır amca diyorlardı ona.

Alo ten Belen'in Nata'dan, Belen Evi için askerlik ve rahiplik yapacak üç oğlu olmuştu. Alo çoğu gece oğlanlarla oynamaya ve Nata'yı odalarına götürmeye geliyordu ama Bela'yı hananda nadiren görebiliyorlardı. Arkadaşı Dos ten Han, Bela'ya güzel, cilveli, deneyimli ve Bela'yı uzun zaman hoşnut tutacak bir cariyeye vermişti. Bela, göçer kız kardeşleri çoktan unutmuş, eğitimlerine dair planlarına ilgisini yitirmişti. Günleri huzur ve neşe içinde geçiyordu kızların. Yıllar geçtikçe geceleri de daha huzurlulaştı. Ağlamalar Modh'a artık nadiren ve düşlerinde geliyordu ki düşlerden uyanılabilirdi.

Ama bu tür düşlerden her uyanışında Mal'ı karanlıkta gözleri fal taşı misali açık buluyordu. Konuşmuyor, sadece tekrar uykuya dalana dek birbirilerine sımsıkı sarılıyorlardı.

Derken her şey değişiverdi.

Bela ve Alo, Tudju'yu çağırtmışlardı. Tudju gün boyu ortalıkta görünmedi. Hanana öfkeli ve soğuk bir ifadeyle döndü; parmakları gümüş kılıcının kabzasında dolaıyordu. Annesi kuçaklamaya kalktığıında yaklaşmamasını belirten bir hareket yaptı. Hananda birlikte geçen onca yıldan sonra Tudju'nun bir Taç kadını, aralarındaki tek Taç kadını olduğunu, sarı perdenin evin kutsal yerlerinden onu değil, diğerlerini ayırdığını, bizzat kendisinin kutsal bir varlık olduğunu unutuvermişlerdi. Ama artık doğuştan gelen hakkına dönmek durumundaydı.

"İpek Sokağı'ndaki dükkanıyla tezgahlarını alabilmemiz için şişko bir Kök ile evlenmemi istiyorlar," dedi. "Evlenmeyeceğim. Gidip Büyük Tapınak'ta yaşayaca-

ğım.” Hepsine, annesine, görümcesine, Mal’a, Modh’a ve diğer köle kadınlara baktı. “Bana orada verilen her şeyi buraya yollatacağım,” dedi. “Ama Bela’ya, şimdi arzuladığı o kadın için bir parmak eninde arazi vermeye kalkışırsa Tapınak’tan eve hiçbir şey yollamayacağımı söyledim. Kadını beslemek istiyorsa gidip yine köle avlasın. Tabii sizi de.” Bakışlarını Mal ile Modh’a çevirdi. “Gözünüzü ayırmayın üstünden,” dedi. “Evlenme zamanı geldi.”

Bela, cariyesiyle kadından olan Toprak oğlunu kısa süre önce kârlı bir arazi karşılığında takas etmiş, eder etmez neredeyse aldığının hepsini, tutulduğu başka bir kadına karşılık teklif edivermişti. Bir Toprak kadının evlenebilmesi bekaret şartı içerdiğinden ve kadın daha önce birçok erkekle olduğundan evlilik söz konusu değildi. Alo ile Tudju, rızalarını vermeden gerçekleştirecek bu takası engellemişlerdi. Tudju’nun dediği gibi zaman, Bela’nın kutsal görevini, bir Toprak kadınıyla evlenip Gök çocukları yapma görevini düşünme zamanıydı.

Tudju böylece hananı ve evi terk ederek Büyük Tapınak hizmetine girdi ve sadece ara sıra resmi ziyaretlere gelmeye başladı. Akşamlarda yerini Bela aldı. Asık suratlı ve huzursuzdu; Alo’nun peşinden tasmalı köpek misali geliyor, oturup ufaklıkların koşuşturmalarını, kölelerin oyun ve danslarını seyrediyordu.

Uzun boyluydu; yakışıklı, kıvrak ve kaslıydı. Basının dehşeti ve kıyım sırasında ilk görüşünden beri Modh’un gözünde Altın adamdı. O zamandan bugüne

Kent'te pek çok altın adam görmüştü ama Bela gördüklerinin ilki, modeliydi.

Bela'ya karşı, bir kölenin efendisine karşı temkinliliği dışında korkusu yoktu. Bela elbette şımarıktı ama kaprisli ya da gaddar değildi; ters günlerinde bile hırsını kölelerinden çıkarmazdı. Ancak Mal, Bela'dan feci ürkiyordu. Modh, aptallık ettiğini söyledi. Bela neredeyse Alo kadar iyi huyluydu ve Mal, Alo'ya tümünden güvenirdi. Kafa salladı Mal. Ablasıyla hiç tartışmaz, anlaşılmadıkları en ufak konuda bile üzülürdü, ama Bela'dan ürkmemeyi denemeyecekti bile.

On üçündeydi Mal. Töreni yapıldı (Bidh ona da kaba dikişli bir "ruh kesesi" verdi). Aynı günün akşamı yeni giysilerini kuşandı. Toprak insanları Taçlarla birlikte yaşarken bile dikişli giysi giyemez, sadece upuzun kumaşlarla örtünürlerdi. Ama biçilmemiş malzemeyi güzelce üste oturtmanın pek çok yolu vardı ve örümcek ipeği kıvrılamamakla birlikte saçaklanabilir ve püskülleşebilirdi. Mal'ın giysisi boyasız ipektendi ve üst örtüsü saydamlık derecesinde inceydi.

Giysileriyle içeri girince Bela kafasını kaldırıp baktı ve baktı ve bakmaya devam etti.

Modh hiç düşünmeden ve planlamadan birden kalktı ve "Lordlarım! Efendilerim! Kardeşimin kutlaması için dans edebilir miyim?" dedi. Rızalarını beklemeden dansçılar için tablet davulu çalan Lui'yle konuştu ve koşarak odasına, Tudju'nun verdiği bronz kılıcı ve kendi töreninde verilen alev rengi örtüsünü almaya koştu. Ardında örtüsünü sürükleyerek geri döndü. Lui çaldı,

Modh dans etti. O güne dek hiç iyi dans etmemişti. şimdi yaptığı gibi, kılıç dansının tüm resmi coşkusıyla ama aynı zamanda bir yabanilikle, kılıcı tutuşundaki tehdit imasıyla, Lui'nin davulunu gittikçe hızlandırıp alevlendiren cinsel ritimlerle ateşlenip parıldayarak ve incecik örtüsünü izleyicilerin yüzlerine savurarak hiç dans etmemişti. Bela dansı kımıldamadan, sabit bakışlarla izledi ve yüzüne savrulan tül karşısında zerre geri çekilmedi.

Bitirdiğindeyse, "Böyle dans etmeyi ne zaman öğrendin?" diye sordu.

"Gözlerinin önünde," dedi Modh.

Bela, biraz huzursuzca güldü. Etrafına bakınarak, "Biraz da Mal dans etsin," dedi.

"Dans edemeyecek kadar yoruldu," dedi Modh. "Ayinler uzundu. Kolay yorulur kardeşim. Ama ben yine dans ederim."

Bela elinin tersiyle dansına devam etmesini işaret etti. Başıyla işaret ettiğİ Lui sırttı ve mimei adı verilen yavaş dansın duraksamalı, imalı ritmine başladı. Modh, Lui'nin davulunun yanında taşıdığİ minik ayak bileğİ çanlarını taktı, örtüsüyle çanlı bilekleri ve çıplak ayakları haricinde kalan her yerini örttü. Dans başladı, ayakları hafifçe ve düzenli harekete, bedeni salınmaya, ritim ve hareketleri yavaşça şiddetlenmeye başladı.

Modh uçuşan ipeğın ardından görebiliyordu. Bela'nın tuniğindeki kaskatı dikilişİ görebiliyordu. Bela'nın bağrında gümbürdeyen kalbini görebiliyordu.

O gecenin ardından Bela öyle musallat oldu ki Modh'un derdi, genç erkeğın dikkatini çekmekten, yal-

nız kalıp tecavüz etmesini engelleme çabasına dönüştü. Hehum ile diğer kadınlar, Bela ile evlenmesini istediklerinden Modh'un yalnız kalmasına hiç izin vermediler. Hepsi Modh'tan hoşlanıyordu. Ayrıca Modh'la evlilik Belen hanesine hiçbir maliyet getirmeyecekti. Bela birkaç ay sonunda Modh'la evlilik niyetini duyurdu. Alo memnuniyetle rızasını verdi ve Tudju, evlenme ayinlerini idare etmek için Tapınak'tan geldi.

Düğüne Bela'nın bütün arkadaşları geldi. Sarı perde dans salonundan kaldırılarak kadınların yattıkları odaların girişine asıldı.

Modh baskına katılan diğer erkekleri yedi sene sonra ilk defa görüyordu. İri yarı hatırladığı adam Dos ten Han, gaddar bellediğiye Ralo ten Bal'dı. Görmekten rahatsızlık duyduğu için Ralo'dan uzak durdu. Baskına katılan erkeklerin en genciydi Ralo; diğerlerinden daha fazla değişmesine karşın hareketleri hâlâ çocukça ve huysuzdu. Bolca içti ve köle kızlarla dans etti.

Mal, her zamanki gibi, hatta her zamankinden daha fazla geride kaldı. Sarı perdenin yokluğundan ürkmüştü ve baskına gelmiş erkekleri gördüğünde dehşete kapılmıştı. Hehum'a yakın durmaya çabaladı. Ama yaşlı hanım, kızı yumuşak hareketlerle alaya aldı ve Taç erkekleri onu görebilsin, o da kendisini gösterebilsin diye öne itti. Artık evlenilebilecek yaşıydı ve Taç erkekleri sırf kullanmak yerine ödeme karşılığında evlenmek isteyebilirlerdi. Çok güzel bir kızdı ve Belen evine bir parça servet getirebilirdi.

Modh, kardeşinin haline acımakla birlikte, sarhoş erkekler arasında dahi güvenliğinden endişelenmedi.

Hehum ile Alo kızın gelinlik kıymeti anlamına gelen be-karetini kimsenin almasına izin vermezdi.

Bela, dans haricinde Modh'un yanından ayrılmadı. Modh iki defa kılıç, ardından da bir mimei dansı yaptı. Adamlar Modh'u, Bela'nın gergin ve muzaffer bakışları altında, nefeslerini tutarak izlediler. Tüllü dans bitmeden, belki bu alevli kadının efendisi olduğunu göstermek, belki artık kendini tutamadığı için, "Yeter!" diye bağırdı. Davulun birkaç ölçü daha devam etmesine karşın Modh derhal durdu.

"Gel," dedi Bela. Modh tüller arasından elini uzattı, beriki tuttu ve Modh'u büyük salondan geçirerek dairelerine götürdü. Arkalarından kahkahalar yükseldi ve yeni bir dans başladı.

İyi bir evlilikti yaptıkları. Birbirlerine uyuyorlardı. Modh, Bela'nın her türlü buyruğuna derhal ve herhangi bir direniş göstermeden uyacak bilgelikteydi ama, diğer pek çok kadının yaptığını yapıp kocasının dileklerini öngörerek buyruklarının önüne geçmedi, ona bebek muamelesi yapmadı. Bela, Modh'un boyun eğmezliğindeki itaatkarlık ve asla kölelik etmeme tavrını sezdi. Bedenleri ne yaparsa yapsın ruhu sanki Bela'ya aldırmıyordu. Modh'u cinsel tatminin doruğuna çıkarabilir veya isterse ona işkence bile edebilirdi ama ne yaparsa yapsın Modh'u değiştiremeyecek, Modh'a dokunamayacaktı. Bir yaban kedisi ya da tilki gibiydi Modh; ehlileştirilemezdi.

Bu aşılamazlık, bu mesafe, Bela'yı eşine iyice yakınlasmaya, engelleri yıkma çabasına yöneltti. Küçük hır-

cını, tilkisi büyüüyordu Bela'yı. Zamanla arkadaşlık da gelişti aralarında. Yaşantıları sıkıcıydı ve birbirlerinin arkadaşlığından memnuniyet duymaya başladılar.

Bela gündüzleri elbette çıkıp gidiyor, top sahasında arkadaşlarıyla oynuyor, tapınaklarda rahiplik görevlerini icra ediyordu. Büyük Tapınak'a gidişleri peyderpey sıklaştı. Tudju, Bela'nın Konsey'e katılmasını istiyordu. Kendisi ne istediğini bildiğinden ve ağabeyi pek bilmediğinden, Bela üzerindeki etkisi büyüktü. Bela hayatı boyunca bilmemişti ne istediğini. Bir Taç erkeğinin isteyebileceği fazla bir şey yoktu. Günebakan Tepeleri'ndeki baskına önderlik edene kadar kendisini hep asker hayal etmişti. Köle yakalayıp sağ salim geri dönme başarılarına rağmen acemiliğinin kanıtı olan kıyım ve gizlenmeyi, korku, tiksinti, şaşkınlık, bitkinlik ve utançla yüklü gün ve geceleri hatırlamaya dayanamıyordu. Özü, top sahasında oynamaktan, ayin yönetmekten, içmekten ve dans etmekten başka yapacak şeyi yoktu. Ve bir de Modh vardı artık. Ve doğacak oğulları. Ve belki, eğer Tudju desteklerse, danışman olabilirdi. Yeterliydi bu kadarı.

Modh kız kardeşi yerine altın adamın yanında yatmaya alışmakta zorlanmıştı. Geceleri uyanıverdiğinde yatağın ağırlığı, kokular ve diğer her şey garip, yanlış geliyordu. Böyle anlarda Bela'yı değil, Mal'ı istiyordu yanında. Ama gündüzleri hanana gidiyor, eskisi gibi Mal ve diğerleriyle birlikte oluyordu. Akşamları Bela geliyor ve her şey yoluna giriyordu.

Ralo ten Bal haricinde.

Ralo düğün gecesi Hehum'un yanına sinen, inen yağ-

murı andıran mavi örtülü Mal'ı fark etmişti. Geliyor, kızcağızı konuşturmaya veya dans ettirmeye uğraşıyordu. Mal çekiliyor, ürküyor, titriyordu. Konuşmuyor, kafasını kaldırıp bakmıyordu. Sonunda parmağıyla çenesini itip kafasını kaldırmaya kalkışınca Mal kusacakmış gibi öğürüp durduğu yerde yalpalamıştı. Hehum derhal müdahale etmiş, Tanrıların Anası konumunun getirdiği sert gururla, "Kendisine el değmemiştir, Efendi Lord ten Bal," demişti. Ralo gülüp elini çekmiş ve aptalca, "Eh, elimi değdirdim artık," demişti.

Birkaç gün sonrasındaysa ten Bal ailesinin teklifi gelmişti. İyi bir teklif değildi. Evlenilemezmiş gibi köleliğe istenmişti Mal ve takas için önerilen, ten Bal ailesinin hububat hasatlarından sadece biriydi. Bal ailesinin zenginliği ve Belen ailesinin görece yoksulluğu göz önüne alındığında teklif, hakarete giriyordu. Alo ile Bela teklifi herhangi bir açıklama ya da özür sunmadan, gururla reddetmişlerdi. Bela, haberi verdiğiinde Modh müthiş rahatlamıştı. Teklifi duyduğunda telaşa kapılmıştı. Bela'yı Mal'dan uzaklaştırmak için baştan çıkarayım derken, Mal'ın Bela'dan çok daha fazla, ayrıca haklı olarak korktuğu bir adama av mı etmişti yoksa onu? Koruyayım derken daha beter tehlikeye mi atmıştı kardeşini? Derhal koşup Mal'a teklifin reddedildiğini haber vermiş; haber, rahatlama ve suçluluk duygusu yüklü gözyaşlarına dönüşmüştü. Mal ise ağlamamış, haberi sessiz karşılamıştı. Düğünden beri feci sessizleşmişti Mal.

Eskisi gibi yine bütün günü birlikte geçiriyorlardı. Ama aynı değildi. Aynı olamazdı. Kardeşlerin arasına

bir koca girmişti artık. Uykularını paylaşıyorlardı.

Günler ve şenlikler gelip geçti. Bela bir top oyunundan sonra eve getirdiği güne kadar Modh, Ralo ten Bal'ı aklından çıkarmıştı. Kocası, arkadaşını eve getirme konusunda rahatsız gibiydi, ama reddetmek, eve almamak için herhangi bir nedeni yoktu. Hanana geldi ve Modh'a, "Yine dans edişini izlemeyi umuyor," dedi.

"Perdenin ardına mı getiriyorsun?"

"Sadece dans salonuna."

Bela, karısının kaş çatışını gördü görmesine ama yüz ifadelerini okumaya alışık değildi. Yanıt bekledi.

"Dans edeceğim," dedi Modh.

Mal'a hananın yatılı kısmında kalmasını söyledi. Mal başıyla evetledi. Ufak, cılız, bitkin görünüyordu. Ablasına sarıldı. "Modh," dedi, "cesursun; çok iyisin."

Modh korku ve nefret hisleriyle doluydu ama yanıt vermedi ve kardeşine daha sıkı sarıldı, saçının kokusunu içine çekti ve dans salonuna gitti.

Dans etti. Ralo dansını övdü. Ardından Modh'un geldiği andan beri söylemeyi beklediğini bildiği şeyi söyledi: "Karının kardeşi nerede, Bela?"

Bir Taç'ın bir diğer Taç'a sorduğu soruyu yanıtlamak Toprak kadınına düşmemesine rağmen, "İyi değil," deyiverdi Modh.

Bela, "İyi değil bu gece," dedi. Modh'un içinden kendisini duyduğu, duyduğunu dillendirdiği için atılıp kocasını gözlerinden öpmek geldi.

"Hasta mı?"

Bela karısına çaresiz bir bakış atarak, "Bilemiyorum," dedi.

“Öyle,” dedi Modh.

“Ama belki gelip bana güzelim kirpiklerini gösterebilir.”

Bela karısına bir bakış daha attı. Modh yanıt vermedi.

Ralo, “Babamın yolladığı salak mesajın benle ilgisi yoktu,” dedi. Gücünün farkındaydı; aşağılarcasına sınıtarak Bela’ya, Modh’a, ardından tekrar Bela’ya baktı. “Babam ondan bahsettiğimi duymuş. Bana armağan vermek istemiş, hepsi o. Bağışlamalısınız babamı. Sıradan bir Toprak kızı zannetmiş.” Bir daha Modh’a baktı, kupkuru, zalim bir sesle, “Kız kardeşini iki dakikalığına getir, Modh Belenda,” dedi.

Bela karısına baş onayı verdi. Modh kalktı, sarı perdenin ardına gitti.

Yatak odalarına açılan boş koridorda birkaç dakika bekledi, ardından dans salonuna geri döndü ve en yumuşak sesiyle, “Bağışlayınız, Efendi Lord Bal,” dedi, “kızın ateşi var ve buyruğunuza uymak üzere yataktan kalkması imkansız. Uzun zamandır hasta. Çok özür dilirim. Diğer kızlardan birini yollayabilir miyim?”

“Hayır,” dedi Ralo. “Onu istiyorum ben.” Ardından Modh’a boş vererek Bela’ya döndü. “Birlikte çıktığımız baskından iki tanesiyle döndün sen,” dedi. “Ben dönmedim. Tehlikeyi paylaştığıma göre senin de avı paylaşman gerekir.” Cümlesini önceden prova ettiği açıktı.

“Boş gelmedin sen,” dedi Bela.

“Ne diyorsun?”

Bela huzursuzca kıpırdandı. Çok daha kararsız bir sesle, “Almıştın bir tane,” dedi.

Ralo suçlayıcı, yüksek bir sesle, "Boş döndüm ben eve!" dedi. "Sense iki tane aldın. Bak, kızları bunca sene yetiştirttin, epey masraf ettin, biliyorum. Kız bakımı pahalı, farkındayım. Armağan istemiyorum senden."

Bela terslenerek mırıldandı: "İsteyecektin neredeyse."

Ralo yorumu kahkaha atarak savuşturdu. Çocuksu bir neşeyle kolunu Bela'nın omzuna atarak, "Hiç unutma Bela, askerdik biz," dedi. "Komutanımdın sen. Hiç unutmam bunu. Silah arkadaşınız biz. Kızı satın almaktan bahsetmiyorum, iyi dinle. Sen ablasıyla evlendin, ben de kardeşiyle evleneceğim. Duydun mu? Toprak kardeşi olacağız, ha?" Güldü ve Bela'nın omzuna şaplağı indirdi. "Nasıl ama?" dedi. "Yoksullaşmayacaksın hem, Komutan!"

Şaşalayan ve biraz kabaran Bela, "Konuşmanın zamanı değil şimdi," diyebildi.

Ralo gülümsedi. "Yakında konuşuruz, umarım."

Bela kalktı. Bu hareket Ralo'nun gitmesi gerektiğini işaret ediyordu. Modh'a sırtıp delici bakışlar fırlatarak, "Tatlı Kirpikler iyileştiğinde haberim olsun," dedi. "Derhal gelirim."

Modh, Ralo'nun gidişinin ardından kendini tutamıyordu. "Lord Kocam, lütfen verme ona Mal'ı," dedi. "Lütfen verme."

"Vermek istemiyorum," dedi Bela.

"Verme öyleyse! Lütfen verme!"

"Laf hepsi. Hava atıyor."

"Belki. Ama ya teklif sunarsa?"

Bela biraz sıkkın ama gülümseyerek, "Teklifi sunana dek bekle," dedi. Modh'u kendine çekti, saçlarını okşadı. "Nasıl titriyorsun üstüne... Hasta değil aslında, değil mi?"

"Bilmiyorum. İyi değil işte."

Bela omuz silkerek, "Kızlar," dedi. "İyi dans ettin bu gece."

"Kötü dans ettim. O akrep için asla iyi dans etmem."

Bela güldü. "Ameinin en iyi kısmını yapmadın sahidenden."

"Yapmam elbette. O dans sadece sana."

"Lui yatmasaydı şimdi yap derdim."

"Davulcu lazım değil ki bana. Davulum burada benim." Kocasının ellerini tutup dolgun göğüslerinin üzerine koydu. "Hissediyor musun ritmi?" Kalktı, duruşunu aldı, kollarını kaldırdı ve oracıkta, kocasının önünde dansa başladı. Dans, Bela dayanamayıp karısını kucaklayarak yüzünü bacaklarının arasına gömene ve Modh kahkahalarla kocasının üzerine kapanana dek sürdü.

Hehum geldi, ikisini görünce geri çekildi ama Modh kocasının kollarından sıyrıldı ve yaşlı kadının peşinden koştu.

Hehum endişeli bir ifadeyle, "Mal hasta," dedi.

Modh derhal kabahati kendisine kesip, yalanının gerçeğe dönüştüğünü düşünerek ağlamaya başladı. "Biliyordum, ah, biliyordum!" Uzun yıllar paylaştıkları odaya koştu.

Hehum peşinden seğirtti. "Kulaklarını kapıyor," dedi. "Kulak ağrısı herhalde. Ağlayıp kulaklarını kapatıyor."

Modh'un içeri girmesiyle Mal doğrulup oturdu. Ab-
lasının ellerini tutarak, "Duyuyorsun, duyuyorsun, de-
ğil mi?" diye ağlamaya başladı.

"Hayır," diye mırıldandı Modh, "duymuyorum, ha-
yır. Hiçbir şey duymuyorum. Duyacak bir şey yok, Mal."

Mal, ablasına baktı. "O geldiği zaman," diye fısıldadı.

"Hayır," dedi Modh.

"Groda da onla geliyor."

"Hayır. Dediğin yıllar, yıllar önceydi. Kuvvetli ol-
man, hepsini unutman lazım, Mal."

Mal acıyla inleyerek ablasının elleriyle kulaklarını
kapadı. "Duymak istemiyorum artık!" diye bağırdı ve
hıçkırıklara boğuldu.

Modh, Hehum'a, "Kocama geceyi Mal ile geçireceği-
mi söyleyin," dedi. Mal'ı uyuyakalana kadar kollarında
tuttu. Ardından kendi de uyuyakaldı ama sıkça uyandı,
hep kulak kabarttı.

Sabah Bidh'e gitti ve insanların, kendi insanların, köylülerin hayaletlerle ilgili neler yaptıklarını bilip bil-
mediğini sordu.

Bidh biraz düşündü. "Bir yerde hayalet varsa o yer-
den uzak duruyorlardı galiba. Ya da başka yere taşı-
yorlardı. Nasıl bir hayalet söz konusu?"

"Gömülmemiş."

Bidh yüzünü buruşturdu. Kesin bir sesle, "Başka yere
taşınırlar," dedi.

"Peşlerinden gelirse peki?"

Bidh ellerini havaya kaldırdı. "Ne bileyim? Rahip...
Yegug bir şeyler yapar herhalde. Büyü falan. Yeguglar

bilir bu tür şeyleri. Buradakilerin, bu tapınakçıların dans ve laftan başka bildiği yok. E, nedir mesele? Mal mı?"

"Evet."

Bidh yine yüzünü astı. "Zavallı ufaklık," dedi. Ardından yüzü aydınlandı. "Belki evden ayrılmak iyi gelir."

Günler geçti. Mal'ın ateşi düşmüyordu; hayaletin ağlamasını duymaktan ya da duyma korkusu yüzünden uykusuz kalıyordu. Modh, geceleri yanında geçiriyor, Bela itiraz etmiyordu. Ama bir akşam eve gelince, bir süre Alo'yla konuştu ve ardından iki kardeş hanana geldiler. Hehum ile Nata çocuklarla birlikteydiler. Çocukları gönderip Modh'u çağırttılar. Mal odasında kaldı.

Alo, "Ralo ten Bal, Mal'ı eş almak ister," dedi. Modh'a bakarak konuşmasına izin vermeden devam etti: "Daha çok genç ve hasta dedik. Ralo, on beşine basana dek Mal'ı koynuna almayacağını söyledi. Çok iyi bakacakmış. İleride kimse rekabete kalkışmasın diye şimdiden evlenmek istiyormuş."

Nata beklenmedik bir sertlikle, "Fiyatını yükseltin o zaman," dedi. Bu türde bir takasla alınmıştı Nata; Belen ailesinin Nata'yı alabilmek için bir yalvarmadığı kalmıştı.

Alo kasvetli bir vurguyla, "Bal ailesinin teklif ettiği fiyatla boy ölçüşecek kimse yok Kent'te," dedi. "Gönülsüzlüğümüzü görür görmez fiyatı artırdılar. Sonra bir daha artırdılar. Hayatımda gördüğüm en büyük teklifi yaptılar. Seninkinden de büyük, Nata." Karısına yarı gurur, yarı utanç yüklü, üzüntülü, samimi bir bakış attı. Ardından bakışlarını annesiyle Modh'a çevirdi. "Bütün

Nuila tarlalarını teklif ediyorlar. Batıdaki meyve bahçelerini... Yeni ipek fabrikasını... Bir de armağanlar var. Mücevherat, yüksek kalite kumaşlar, altın..." Bakışlarını yere indirdi. "Reddetmek mümkün değildi."

"Neredeyse eskisi kadar zengin olacağız," dedi Bela.

Alo, ağzında aynı hüzünlü çarpılmayla, "Neredeyse Bal ailesi kadar," diye ekledi. "Pazarlık yaptığımızı zannettiler. Ağzımı her açışında yaşlı Loho ten Bal elini kaldırıp susturdu ve teklife ekleme yaptı!" Bela'ya baktı; beriki kafa sallayıp güldü.

"Tudju'yla konuştunuz mu?" dedi Modh.

"Evet," dedi Bela.

"Onaylıyor mu?" Soru gereksizdi. Bela başıyla evetledi.

Alo ciddiyete bürünerek, "Ralo, kardeşine kötü davranmayacaktır," dedi. "Altın heykel muamelesi yapacaktır. Hepsi öyle yapacaktır. Ralo arzudan aklını kaçırmış. Bu kadar tutkun adam, hayatımda görmemiştim. Mal'ı sadece düğününüzde şöyle bir gördüğünü düşünürsek, tuhaf biraz. Ama büyülenmiş işte."

"Hemen mi evlenmek istiyor?" diye sordu Nata.

"Öyle. Ama on beşine kadar el sürmeyecek kıza. İstesek hayatı boyunca el sürmemeye bile söz verebilirdi!"

"Söz vermek kolaydır," dedi Nata.

"Yatmaya kalkması Mal'ı öldürmez," dedi Bela. "İyi bile gelebilir. Çok şımardı Mal burada. Sen şımartıyorsun onu, Modh. Belki yatağına erkek lazımdır."

"Ama... O erkek..." Modh'un ağzı kupkuruydu; kulakları çınlıyordu.

“Ralo şımarıktır biraz. Başka kötülüğü yoktur ama.”

“O...” Dudaklarını ısırđı Modh. Ağzından dökülemiyordu sözcükler.

Bela ayaklarına kılıcıyla vuruyor, kolundan tutup sürüklüyor, dönüp bebeği almasını engelliyordu. Mal ağlıyor, tozun içinde, dik yamaçta, ağaçların arasında tökezleyerek arkalarından geliyordu.

Huzursuz sessizlik içinde oturmaya devam ettiler.

Alo gereğinden yüksek bir tonla, “Yani,” dedi, “bir düğün daha yapılacak.”

“Ne zaman?”

“Kurban öncesi.”

Bir daha sessizlik çöktü.

“Mal’a zarar gelmesini istemiyoruz, niyetimiz kötü değıl,” dedi Alo. “Emin ol, Modh. Böylece söyle kardeşine.”

Modh kımıldayamıyor, konuşamıyordu.

Bela, bir suçlamaya yanıt verirmişçesine içerlemiş bir sesle, “İkinize de kötü davranılmadı hiç,” dedi. Annesi Bela’ya sertçe bakarak dilini şaklattı. Bela kızardı, huzursuzca kıpırdandı.

Hehum, “Git, kardeşinle konuş, Modh,” dedi. Modh ayağı kalktığında duvarların, duvar halılarının ve yüzlerin ufalıp parıldamaya başladıklarını gördü. Yavaşça yürüdü ve eşikte durdu. “Söyleyemem,” dediğinde sesini çok uzaklardan duydu.

“Buraya getir öyleyse,” dedi Alo.

Başıyla onayladı ama aynı anda duvarlar çevresinde dönmeye başladı; tutunmak için ellerini uzattı ve yarı baygın yere yuvarlandı.

Bela fırlayıp karısını kucakladı. "Tilkicik, tilkicik," diye mırıldandı. Modh, eşinin Alo'ya öfkeyle, "Bir an önce bitsin bu iş," dediğini duydu.

Modh'u odalarına götürdü, yatağa yatırıp beriki uykuya dalmış numarası yapana dek baş ucunda bekledikten sonra sessizce çıktı.

Modh, endişelenerek ve gecelerini birlikte geçirerek kocasının Mal'ı kıskanmasına yol açtığını fark etti.

İçinden, ta yüreğinin derinliklerinden avazı çıktığı kadar haykırdı: Sırf onu kurtarmak için verdim kendimi sana ben!

Ama artık söyleyebileceği, daha fazla zarara yol açmayacak sözü kalmamıştı.

Kalkıp Mal'ın odasına gitti. Mal ağlayarak ablasının kollarına atıldı. Modh kardeşine sarıldı, ağlaması kesilene kadar hiç konuşmadı. "Yapabileceğim hiçbir şey yok, Mal," dedi sonunda. "Katlanman gerek. Benim de."

Mal biraz geri çekildi ve bir süre konuşmadı. Kesin bir dille, "Olamaz," dedi sonra. "İzin verilemez. Çocuk izin vermeyecektir."

Modh bir anlığına şaşaladı. Gebeliğinden birkaç gündür emindi. Oysa şimdi, bir an için Mal'ın gebe kaldığını zannetti. Derken kavradı.

"O çocuğu düşünmemelisin," dedi. "Senin de değildi, benim de. Bizim kızımız ya da kardeşimiz değildi. Ölümü bizim değildi."

"Evet, onundu," dedi Mal ve azıcık gülümsedi. Modh'un kollarını okşayıp arkasını döndü. "Durumunun size rahatsızlık vermesine izin vermemelisin. Sana

ve kocana. Sizin sorununuz değil. Endişelenme. Olması gereken neyse olacak.”

Modh kardeşinin verdiği güvenceyi ödleğe kabul-
lendi. Daha da ödleğini yapıp düğünün birkaç gün son-
ra yapılacak olmasına sevindi. Olması gereken neyse o
zaman olacaktı. Hallolmuş, bitmiş olacaktı.

Gebeydi. Belirtilerden Hehum ve Nata’ya bahsetti.
İkisi de gülümsediler, “Oğlan,” dediler.

Ortalığı düğün hazırlıkları telaşı sardı. Tören, Belen
Hanesi’nde yapılacaktı ve aile, Balların yiyecek veya
dansçı ya da müzisyen sağlama dahil her türlü lüks tek-
lifini reddetmişti. Evlendirme rahibeliğini Tudju üstle-
necekti. Birkaç gün önceden geldi ve kızlıklarındaki gibi,
Mal izleyip alkışlarken, Modh’la kılıç talimi yaptılar.
Mal zayıftı ve gözleri iyice kocaman görünüyordu. Ama
düğüne kadar günlerini sükûnetle geçirdi. Gecelerinin
nasıl geçtiğini bilmedi Modh. Mal hiç çağırtnmadı ab-
lasını. Her sabah geceyi nasıl geçirdiği sorusunu gülüm-
seyip, “Geçti işte,” diyerek yanıtladı.

Düğünden önceki gece Modh, bir bebek ağlamasıyla
kör karanlığa uyandı.

Yanında yatan Bela’yı uyandırdı.

Kocası karanlıkta kaba ve boğuk gelen sesiyle, “Nere-
de bu çocuk?” dedi.

Modh yanıtlamadı.

“Nata susturmalı şımarığını,” dedi Bela.

“Nata’nın çocuğu değil bu.”

İnce, tuhaf bir ağlamaydı duydukları. Nata’nın sağ-
lıklı oğlanlarından gelmediği açıktı. Ağlama, önce sol-

dan, hanan tarafından gelir gibiydi. Derken ses kesildi ve sağdan, evin oturma odalarından gelmeye başladı.

“Belki benim çocuğumdur ağlayan,” dedi Modh.

“Ne çocuğu?”

“Senin çocuğun.”

“Nasıl yani?”

“Çocuğunu taşıyorum. Nata ile Hehum, oğlan diyorlar. Gerçi kız bence ama...”

Bela karısına sarılıp fısıldayarak, “Niye ağlıyor ama?” dedi.

Modh ürpererek kocasına sarıldı. “Bebeğimiz değil, bizim değil bu bebek!” diyerek ağladı.

Bebek ağlaması gece boyu devam etti. Belen Hanesi’nde yaşayan herkes uyandı, elleride lambalarla koridorlarda dolaştı. Birbirlerinin ürkmüş yüzlerinden başka hiçbir şey göremediler. Zayıf, hastalıklı ağlama arada kesiliyor, uzun süre duyulmuyor, derken tekrar başlıyordu. Çoklukla belli belirsizdi ve yan odadan duyulsa bile çok uzaklardan gelir gibiydi. Nata’nın ufak oğulları duydular ve “Susturun!” diye bağırdılar. Tudju dua odasında tütsü yakıp bütün gece şarkı söyledi. Sesi, ayaklarının altından, yerden duyuyordu.

Belen Hanesi sakinleri güneş doğunca hayaleti duymamaya başladılar. Ellerinden geldiğince düğüne hazırlanmaya çalıştılar.

Bal Hanesi’nin sakinleri geldiler. Dolgun sırmalı ipek kumaşlara bürünmüş, altınlar takılmış Mal, sarı perdenin ardından çıkarıldı. Giydiklerinin saydamlığı kıza yağmur havası katıyordu. Özenle hazırlanmış kumaşlar

içinde ufacık görünüyordu. Dimdik duruyor, bakışlarını yerden kaldırmıyordu. Ralo ten Bal, payetli ve kabarık kadifeleri içinde göz kamaştırıcıydı. Tudju düğün ateşini yaktı ve ayine başladı.

Modh dinledi, dinledi ama Tudju'nun şarkısının sözlerini duyamadı. Hiçbir şey duyamadı.

Düğün kısa sürdü; her şey azami resmiyete uygun yürütüldü. Konuklar, tören biter bitmez ayrılıp, gelin ve damadın peşinden, daha fazla müzik çalınip dans edilecek Bal Hanesi'ne gittiler. Tudju, Hehum, Alo ve Nata, uygar davranmak adına konuklarla birlikte gittiler. Bela evde kaldı. Modh'la neredeyse hiç konuşmadılar. Giysilerini çıkarıp sessizce yattılar, birbirlerinin sıcaklığına sığındılar ve ağlayan çocuğu duymamaya çabaladılar. Düğünden dönenler dışında hiçbir şey duymadılar. Ardından sessizlik çöktü.

Tudju ertesi gün Tapınak'a dönecekti. Sabah erkenden Modh ile Bela'nın dairesine geldi. Modh henüz kalkmıştı.

"Kılıcım nerede, Modh?"

"Dans salonundaki sandığa koymuştun."

"Senin bronz orada, benimki yok."

Modh yanıt vermedi. Kalbi gümbürdemeye başladı.

Hane kapılarından gürültüler, haykırışlar yükseldi.

Modh fırladı, hanana, Mal ile yattıkları odaya koştu, elleriyle kulaklarını örterek bir köşeye büzüldü.

Bela daha sonra buldu Modh'u. Bileklerinden incitmeden tutarak kaldırdı. Modh, Bela'nın kendisini nasıl bileklerinden kavrayarak tepe yukarı, ağaçlar arasında

sürüklediğini hatırladı. “Mal, Ralo’yu öldürmüş,” dedi Bela. “Tudju’nun kılıcını elbisesinin altına saklamış. Boğazlamışlar Mal’ı.”

“Nerede öldürmüş Ralo’yu?”

“Yatakta,” dedi Bela kuru bir sesle. “Sözünü tutmamış Ralo.”

“Kim gömecek?”

Bela, uzun bir duraklamanın ardından, “Hiç kimse,” dedi. “Mal, Toprak kadınıydı. Bir Taç öldürdü. Cesedini kasap kuyusuna, yaban köpeklerine atacaklar.”

“Ah, hayır,” dedi Modh. Bileklerini kocasının ellerinden kurtardı. “Hayır,” dedi. “Gömülecek.”

Bela kafa salladı.

“Her şeyi çöpe atıvereceksin, öyle mi?”

“Hiçbir şey yapamam,” dedi Bela.

Modh davrandı ama Bela çevikti. Karısını yakaladı ve kucakladı.

Bela, herkese Modh’un kederden kendisini kaybettiğini söyledi. Evde kilit altına almışlardı ve sürekli gözetliyorlardı.

Bidh, Modh’un derdini biliyordu. Teskin edebilmek adına yalan söyledi; gece kasap kuyusuna gittim, Mal’ın cesedini buldum ve götürüp Kent Tarlaları’nın ötesine gömdüm, dedi. Ruhlara söylenebilecek sözlerden hatırladıklarının hepsini söyledim, dedi. Mal’ın mezarını, meşe ağaçlarıyla, çiçekli fundalarıyla capcanlı tarif etti. İyileştiğinde söz, götüreceğim seni oraya, dedi. Modh dinledi, gülümsedi ve teşekkür etti. Yalan söylediğini biliyordu. Çünkü Mal her gece geliyor, sessizce yanına yatıyordu.

Geldiğini Bela da anlamıştı. Bir daha Modh'un yanına yatmaya kalkışmadı.

Modh tüm gebeliği boyunca Belen Hanesi'nde kilit altında kaldı. Onuncu ayı dolarken hâlâ doğum başlamamıştı. Bebek fazla büyüktü. Doğmadı ve ölümü, Modh'un canını aldı.

Bela ten Belen karısını ve doğmamış oğlunu Tapınak'taki kutsal topraklarda yatan diğer Belen fertlerinin yanına gömdü çünkü Modh, evet, bir Toprak kadınıydı ama rahminde ölü bir tanrı vardı.

OKURKEN UYANIK KALMAK

Kitaplar, aman dikkat! Yine dodo¹ oldunuz! Ya da en azından hindi...² 1003 yetişkin arasında yürütölmüş ve azami %31ük artı eksi hata payı iddiasındaki (ciddi ve katı istatistiğın amacı, hangi 1003 yetişkin, ve hata payınızın hata payı ne kadar, türü soruları susturmak elbette) bir AP-Ipsos araştırmasına dayanan Associated Press, Amerikalıların %27'sinin yılda bir kitap dahi okumadıklarını duyurdu. Kalanların üçte ikisiyse İncil ve diğer dinsel kitapları okuduklarını belirtirken ancak yarısı edebiyattan sayılabilecek herhangi bir eser okuduğunu söylemişti.

Makale, bu feci haberleri iyice körüklemek adına 2004 tarihli ve katılanlarının %43'ünün bütün bir yılı kitapsız geçirdiklerini belirttikleri NEA araştırmasına da atıfta bulunmuş. NEA okuma oranlarındaki düşüşün kabahatini televizyon, sinema ve İnternet'te bulmuştu. Anlaşılır

1) Mauritius adasında yaşamış ve soyu 17. yüzyılda tükenmiş, güvercin ailesinden, uçamayan bir kuş. Tümüyle insan eliyle soyu tüketildiğinden soy tükenmesine örnek babında sıklıkla dodolara atıfta bulunulur. (ç.n.)

2) Hindi tüketimi geleneksel bayramlarda (Şükran günü, Noel) yoğunlaşır. Bu dönemler dışında hâkimiyet tavuktadır. (ç.n.)

bir durum. Ortalama Yetişkin Amerikalının günde on altı ila yirmi sekiz saatini (benim hata payım biraz büyük kaçabilir) TV karşısında geçirdiğini ve kalan vaktini eBay'den bir şeyler ısmarlayıp blog yazmaya harcadığını hepimizi biliyoruz.

Bunca az okumamız, haber değeri taşır, hatta şok eder görünüyor ama makalenin tonlaması neredeyse kutlayıcı. Makalede, Dallas'taki bir telekomünikasyon şirketinin proje yöneticisinin sözlerine yer verilmiş. "Okumaya başlayınca uyku geliyor," diyor adam, "kuşkusuz milyonlarca Amerikalı bu alışkanlığa aşinadır." Basılı malzemeye yüz yüze gelindiğinde bilinçli kalmayı becerememekten hoşnutluk fikri makaleye yanlışlıkla sızmış sanki. Ama bana kalırsa okumanın kaybolmaya yüz tuttuğu görüşüne yönelik varsayım da –ister kasvetli, ister hafiften kutlamacı söylensin– yanlış.

İşin doğrusu, tarihte zaten hiçbir zaman çok fazla sayıda insan kitap okumamıştır. E, ne demeye şimdi okuduklarını veya okumak zorunda olduklarını düşünelim?

Bir kere, çok, çok uzun dönemler boyunca insanların çoğu okumayı hiç bilmedi. Okuryazarlık alt sınıflarda, sıradan insanlar ya da kadınlar arasında teşvik edilmezdi. Okumak, sadece güç sahibiyle güçten yoksun arasındaki ayrımın bir işareti değil, gücün ta kendisiydi. Okuma zevkiyse söz konusu bile değildi. Ticari kayıt tutabilme ve anlayabilme, uzak mesafelerle kodlu iletişim kurabilme, Tanrı'nın kelamını kendine saklayıp sadece kendi iradenle, kendi seçtiğin zamanda yayabilme... Bunlar, kitleler üzerinde müthiş birer kontrol ve kendi-

ni ululaştırma araçlarıdır. Okuryazar tüm toplumların başlangıcında, okuryazarlığın egemen sınıfın anayasal ayrıcalığı olması yatar.

Okumak ve yazmak, ancak zaman içinde peyderpey süzölerek daha az kutsal ve daha az gizemli hale gelmiş, kudreti yaygınlaştıkça azalmıştır. Çin İmparatorluğu bürokratik hiyerarşide yükselmeyi bir dizi okuryazarlık sınavına dayandırmak suretiyle okuryazarlığı etkin bir hükümet kontrol aracı olarak kullanırdı. Sistematiğinde çok daha geri olan Romalılar, sonunda kölelerin, kadınların ve benzeri ayaktakımının okuyup yazmasına izin verdiler ve cezasını, yerlerini alan din temelli toplumla ödediler. Karanlık Çağlarda, Hristiyan papazı olmak bir parça okuyabilmek; sıradan kimselik muhtemelen hiç okuyamamak, herhangi bir sınıftan hemen her türde kadınlıkla hiç okuyamamak demektir. Kadınlar, bu çağlarda, okumayı bilmemekle kalmaz, üstüne bir de öğrenemezlerdi, çünkü bugünün kimi Müslüman toplumlarındaki gibi, izin verilmezdi.

Batı'da Orta Çağ'ı Rönesans'ta parlaklaşan ve Gutenberg'le ışıldayan yazılı kelimelerin ışığının yavaşça yayılması olarak görebiliriz. Derken daha ne oldum diye meden kadınlar ve köleler okuyup yazmaya, şu veya bu Deklarasyonları adı verilen kağıt parçalarıyla devrimler yapılmaya, öğretmen hanımlar Vahşi Batı'da silahşorların yerlerini almaya, insanlar New York'ta yayınlanan yeni romanı, "Küçük Nell öldü mü? Öldü mü?" diye bağırarak tanıtan çığırtkanın etrafını sarmaya başladılar.

Şimdi söyleyeceğimi destekleyecek istatistikler yok elimde (olsaydı da hata paylarına güvenmezdim), ama bana öyle geliyor ki, ABD’de okumanın tavana vurduğu dönem, doruğunun yirminci yüzyıl başlarında yaşandığı, on dokuzuncu yüzyıl ortasından başlayıp yirmincinin ortasına dek süren dönemdir. Bu dönemi kitap yüzyılı olarak görüyorum. 1850’lerden itibaren, kamuya açık okulların demokrasiye temel sayılması ve yerel iş adamlarıyla milyonerlerin desteğiyle, kütüphanelerin halka açılıp çoğalmalarıyla birlikte, okumak ortak payda sayılmaya başlandı. Ve İngilizce, müfredatın temeline, göçmen çocukları akıcı konuşsun diye değil; edebiyat –roman, bilimsel yazın, tarih, şiir– toplumsal geçer akçelerin en önemli biçimlerinden biri olduğu için yerleşiverdi.

Ben çocukken, evlerde hâlâ yıpranmış birkaç nüshası bulunabilen 1890’ların, 1900’lerin ve 1910’ların ders kitaplarına veya kardeşlerimle birlikte 1930’larda Batı uygarlığına dair halen bildiklerimizin çoğunu öğrendiğimiz *Fifty Famous Stories’e*³ (ve *Fifty More Famous Stories*) bakmak ilginç hatta biraz ürkütücüdür. On yaşındaki çocuklardan beklenen okuryazarlık ve genel kültür seviyesi şaşırtıcıdır, ki çocukken bile biraz şaşırdığımı hatırlıyorum bu kitaplar karşısında.

Bu metinlere ve müfredata –mesela 1960’lara kadar liselerde çocuklardan okumaları beklenen romanlara– baktığımızda, insanların çocuklarının sadece okuyabil-

3) Yazar James Baldwin tarafından yirminci yüzyıl başlarında kaleme alınan ve Britanya, Antik Yunan, Roma ve benzeri dönemlerin ünlü karakterlerinin yaşamlarını öyküleştirerek 6–9 yaş arası çocuklara tarih öğretmeyi amaçlayan kitaplar.

melerini değil, okumalarını ve okurken uyuyakalmamalarını ciddi beklediklerini düşünebiliriz. Niye peki?

E, elbette okuryazarlık herhangi türden bireysel ekonomik ve sınıfsal ilerlemeye açılan kapıdır; orası açık. Ama bana kalırsa, bir başka neden de, okumanın önemli bir toplumsal faaliyet olmasıydı. Paylaşılan kitap deneyimi sahici bir bağ yaratıyordu. Tabii okuyan kişi, arabasıyla arabanıza toslarken cep telefonunda bir sürü zırvadan bahseden kişi kadar çevresinden kopar, doğru. Bu, okumadaki şahsi, mahrem ögedir. Ama bir de daha büyük, daha kamusal bir öge vardır: okuduklarınız ve başkalarının okudukları...

İnsanlar bugün nasıl tehditten, yüklerden uzak sohbetlerinde bir önceki gecenin müthiş polisiye veya mafya dizisinde kimin kimi öldürdüğünden bahsediyorsa, 1840'larda tren yolcuları veya herhangi bir işte çalışan meslektaşlar birbirlerine Dickens'in *Antikacı Dükkanı*'ndan ve Küçük Nell'den bahsediyordu. Kitaplar, paylaşılan bir eğlence alanı ve sohbeti kolaylaştıran bir zevk sağlıyordu. Söz konusu dönem boyunca iyice standartlaşan ve yaygınlaşan okul müfredatında şiire ve klasiklere ağırlık verildiğinden, eserleri ortak mülke, paylaşım alanlarına dönüşen Tennyson'dan, Scott'tan ya da Shakespeare'den yapılan alıntılar hemen kavrayabiliyordu. O dönemlerde insanlar, bir Dickens romanını görür görmez uyuklamakla övünmekten ziyade, okumayı konuların dışında kalmaktan çekiniyordu.

Edebiyat bugün bile kimileri için aynı niteliği taşıyor. "İyi kitap okudun mu yakınlarda?" diye soranlara rast-

lıyoruz. Ve bu tavır, okuma grupları ve çoksatarlarda mutedil ölçüde kurumlaşmış durumda. Yayıncılar, boş, şişirme ve aptal çalışmaları reklam sayesinde çoksatarlara çevirerek işin içinden sıyrılıyorlar. Çünkü halk çoksatar istiyor, ki bu edebi bir ihtiyaç değil, toplumsal bir ihtiyaçtır. Haklarından konuşabilmek için herkesin okuduğu (ve hiç kimsenin bitirmediği) kitapları istiyoruz. Filmler ve televizyon, özellikle kadınlar için aynı yeri tutmuyor.

Ara sıra çıkan istisnalar, ilk Harry Potter kitabı gibi gerçek taşra çoksatarları bahsettiğim kuralı kanıtlıyorlar. Söz konusu kitap, reklamcılarının varlığını dahi bilmedikleri bir kesimi, on yaşında okumayı bıraktıkları çocuk fantezilerine aç yetişkinleri vurmuştu. Bu kitle, kalıcı çoksatarlığına (reklamcılarının tanımadığı bambaşka bir meseledir) rağmen Tolkien'in tatmin edemeyeceği bir kitleydi. Çünkü Tolkien'in üçlemesi yetişkinler içindi ve Harry Potter'ın vurduğu yetişkinler, yetişkinlere yönelik fantezi değil, dışta kalanlara tepeden bakabilecekleri (hepsi aşağılık Muggle'lardı çünkü) bir okul öyküsü istiyorlardı. Ve birbirlerine bundan bahsetmek istiyorlardı. Çocuklar da kaptırınca, Potter kitapları sıra dışı fenomene dönüştü. Yayıncıları ne öngörebildikleri ne de idare edebildikleri, yayınlanan her yeni kitabın coşkusuyla kanıtlanan bu fenomeni, tarafından sapına dek sömürdüler. Bugünlerde kitaplar İngiltere'den gemiyle getirilseydi insanlar son kitabı karşılamak üzere, "Öldürdü mü nihayet? Öldü mü?" diye bağıra çağıra New York rıhtımına doluşurdu. Tıpkı ergen/genç yetişkinlere hem

özel bir grup aidiyeti hem paylaşılan toplumsal deneyim sunan rock yıldızlarına tapınma ve popüler müzik alt-kültürü gibi gerçek bir toplumsal fenomen söz konusuydu. Ve bu fenomen, kitaplarla ilgiliydi.

Bence insanlar kitaplardan toplumsal taşıyıcılar olarak yeterince bahsetmiyorlar ve yayıncılar, bu taşıyıcıların nasıl işlediğini en azından anlamaya çalışmayarak aptallık ediyorlar. Oprah övene dek kitap kulüplerini fark etmemişlerdi bile...

Ama çağdaş, sermaye şirketi finansmanlı yayıncılığın aptallığını anlamak sahiden mümkün değil. Kitaplara satılacak mal gözüyle bakıyorlar.

İç kaldırıcı ölçüde zengin yöneticilerle isimsiz muhasebecileri tarafından kontrol edilen ve yakın dönemde sanat eserleri ve bilgi satarak çarçabuk para yapma amacıyla birçok bağımsız yayıncıyı satın alan sermaye şirketleri para amaçlı yapılardır.

Bu tür insanların “okurken uykularının geldiğini” öğrenmek beni şaşırtmaz. Ama bu kurumsal balinaların içlerinde, yayınevleriyle birlikte canlı olarak yuttukları, okurken gayet uyanık kalan bir sürü Hazreti Yunus–editör ve benzerleri– mevcuttur. Bunlardan bazıları öyle uyanıktır ki, gelecek vaat eden genç yazarların kollarını alırlar. Bazılarının gözleri öyle açıktır ki taslak okuması bile yapabilirler. Editörler yıllardır zamanlarının büyük kısmını eşitsiz şartlar altında satış ve muhasebe departmanlarıyla boğuşarak geçiriyorlar. CEO’ların pek sevdiği bu departmanlarda “iyi kitap” sıkı ciro, iyi yazarsa bir sonraki kitabının bir öncekinden daha fazla

satması garanti yazar demektir. Üstünden geçindikleri romanı anlamaktan bile aciz şirketçi tayfası için böyle bir yazarın var olmaması dert değildir. Kitaba ilgileri kişisel çıkar ilgisine, kitaplardan edilecek kâra dayalıdır. Ya da Murdoch ve Merdles türü kimi en tepe şahsiyet için olay kitaplar sayesinde elde edilecek politik güçten ibarettir, ki bu da yine kişisel çıkar, kişisel kâr demektir.

Sırf kâr da değil. Bir de büyüme var. Bildiğimiz Ha-liyle Kapitalizm, bildiğimiz üzere, büyümeye dayanır. Hisse senedi sahiplerinin hisseleri yıldan yıla, aydan aya, günden güne artmak zorundadır. Kapitalizm, sağlığını göbeğinin büyümesiyle ölçen bir varlıktır.

Sonsuz büyüme, biteviye büyüme... Obezlik mi yani? Yoksa deride ve memede bir yumrunun büyümesinden, kanserden mi bahsetmeliyiz? Sağlığımızı büyüme hızıyla ölçmek tuhaf açıkçası...

AP makalesinde kitap satışları için “düz” terimi kullanılıyor, geçen yıllarda kitap satışlarının “düz” gittiği söyleniyor. Yani başka bir deyişle, mesela ten gibi pürüzsüz ya da şişmeyen bir göbek gibi mi düz yani? Ama hayır, şişko iyi, dümdüz kötüdür...

Mc Donald's'a sorun, söylesin.

Analistler, ilgisizliği İnternet ve diğer medyanın rekabetine, istikrarsız ekonomiye ve yayıncılığın sınırlı genişleme fırsatı tanıyan kurumlaşmış bir sanayi oluşuna bağlıyorlar.

Püf noktası bu işte: genişleme. Eskiden yayıncılar, arz ve talepleri paralel gider, kitaplar istikrarlı, “dümdüz” satılırsa hoşnut kalırlardı. Ama bugünün yayıncısı kut-

sal hissedarın beklediği %10-20'lik kâr büyümesine nasıl yetişebilir? Kitap satışları, Amerikan göbeği misali nasıl biteviye genişletilebilir?

Michael Pollan, büyüleyici çalışması *Etobur-Otobur İkilemi*'nde bu işin mısırla nasıl yapılabileceğini anlatıyor. Makul tüm talepleri karşılamaya yetecek kadar mısır yetiştirildiğinde, makul olmayan talepler, yapay gereksinimler yaratılıyor. Böylece hükümete besicilikte mısır standardı ilan ettiriliyor, sığırlara sindirim sistemleri uygun olmadığından sindiremedikleri mısır yediriliyor ve hayvanlar işkence çekip zehirleniyorlar. Sonra yan ürünlerin yağ ve şekerleri alınıp, mısırın daha da akla ziyan bir dizi içecek ve *fast food* ürününde kullanılmasıyla, insanları şişmanlatıcı ama yetersiz hatta zararlı bir beslenme tarzına bağımlılık yaratılıyor. Ve süreç durdurulmuyor çünkü durdurulursa kârlar “uyuşuklaşıyor” veya “düzleşiyor.”

Bu sistem mısırdaki ve tüm Amerikan tarımıyla üretiminde öyle işe yaradı ki, bugün gittikçe daha fazla ıvır zıvır yiyip ıvır zıvır çıkarmamızın, Avrupa'da domateslerin tatlarının neden domatese benzediğinin ve yabancı menşeli arabaların mühendislikte neden daha iyi olduğunu merak etmemizin nedeni budur.

Hollywood da sisteme balıklama dalmaktan geri kalmadı elbette. “Ciro” veya “Hasılat” üzerine öyle vurgu yapıldı ki –genellikle bir film hakkında sadece ilk gün veya hafta hasılatını duyuyoruz– film yapmak, eski filmleri yeniden çevirmekten ibaret olmak noktasına kadar geriledi. Yeniden çevrimler güvenli hesapta: Geçmişte hasılat yapmış madem, şimdi de yapar deniyor. Bu, bir

sanat biçimini içeren bir işi yürütmenin gayet öngörülebilir salaklıkta bir yoludur. Hollywood'un büyüme meraklısı kapalı gişe hevesini tek aşabilense, eserin tüm değerinin fiyatıyla biçildiği ve en değerli sanatçının moda çalışmasının kopyalarını biteviye üretmeye hazır sanatçı sayıldığı modern güzel sanatlar piyasasıdır.

Iowa eyaletini bir uçtan bir uca mısırla veya Andy Warhol eserleriyle kaplamak mümkün ama iş kitaba gelince sorun çıkıyor. Ürün ile üretiminin standartlaştırılması bir noktaya kadar götürülebiliyor. En boş kitaplarda bile bir miktar entelektüel içerik bulunmasının nedeni belki budur. Sonuçta okumada devreye beyin girer. İnsanlar çöksatarları, formül polisiyeleri, aşk romanlarını, popüler biyografileri, günün konusuna yönelik kitapları bir noktaya kadar satın alacaktır. Ama okurlardaki ürün sadakati defoludur. Okur, sıkılır. Tek renge boyanıp Mavi#72 adı verilmiş tabloyu satın alan insan sıkılmaz çünkü baktığında temelde gördüğü şey binlerce dolarlık maliyettir ve tablonun estetik duygu üzerinde, hatta bilinç üzerinde dahi herhangi bir talebi yoktur. Ama kitap denen şeyin okunması gerekir. Zaman ister. Çaba ister. Uyanık kalınmasını ister. Okur da karşılığında ödül ister. *Saat Birde Ölüm* ile *Saat İkide Ölüm*'ü ve diğerlerini satın almış hayran kitlesi birdenbire, öncekileriyle tamamen aynı formüle dayanmasına rağmen *Saat On Birde Ölüm*'ü almayır. Neden? Sıkılmışlardır çünkü.

E, ne yapsın şimdi büyümeci kapitalist? Nerede bulabilir güveni?

Güvenin birazını edebiyatın toplumsal işlevini sömürerek bulmak mümkün. Bu dediğim elbette eğitsel –okul

ve üniversite kitapları şirketlerin gözde avlarıdır– kitaplarla çoksatarları ve kitap kulüpleriyle işyerlerinde ortak sohbet konusu ve bağ sağlayan popüler roman ve roman dışı kitapları kapsıyor. Şirketler kitap yayıncılığında bunların ötesinde güvence aramaya kalkıyorlarsa bence salaklık ediyorlar.

Pek çok insanın okumasının ve okumaktan haz almasının doğal, normal karşılandığı şu benim “kitap yüzyılında” bile kaç kişi okullarını bitirdikten sonra okumaya onca zaman ayırmış veya ayırabilmiştir? O yıllarda Amerikalıların çoğu çok fazla çalışıyordu ve mesai bugünkünden çok daha uzundu. Kısacası, ta en baştan beri pek çok insan hiç kitap okumadı ve çok kitap okuyan insan sayısı hep azdı. E, madem hiçbir zaman çok kitap okuyan insan sayısı fazla değildiyse ne demeye bugün öyle olması gerektiğini veya gelecekte öyle olacağını düşünelim? Okuyan sayısında %10 ila 20’lik yıllık artışların görülmeyeceği neredeyse kesindir.

Bir insan kitap okumaya zaman ayırmışsa veya ayırıyorsa, ya işleri gerektirdiği ya da başka kanallara erişemediğindendir. Ya da okumayı seviyordur ki, bunca ah vahlar ve yüzde hesapları arasında sadece okumayı sevenleri unutuvermek zor değildir.

Sert bir Wyoming kovboyunun eyer heybesinde otuz sene boyunca bir adet *Ivanhoe* nüshası taşıdığını ya da New England’daki atölyelerde çalışan kızların Browning⁴ kulüpleri kurduğunu düşünmek duygulandırıyor beni doğrusu.

4) Robert Browning (1812–1889): Victoria döneminin en ünlü şairi.

Zevk için okumaya ayrılan zamanın, boş vakitlerin radyo ve sinema, daha sonra televizyon ve sonunda İnternet'le dolmasıyla azaldığı kesindir. Kitaplar artık eğlence araçlarından sadece biridir. Gerçi iş sahici eğlence, sahici haz vermeye geldiğinde önemsiz, küçük araçlardan değildir. Yaşanan rekabetse pek neşeli sayılmaz. Hükümetin düşmanlığı kamusal radyoları güçlendirirken, kongre kararları birkaç şirketin özel istasyonları satın alıp yoldan çıkarmasına olanak sağlamıştır. Televizyon, eğlence ve sanat standartlarını, çoğu programın doğrudan aptallaştırıcı veya çirkin seviyeye gelmelerine dek durmadan düşürmektedir. Hollywood yapılmış filmlerin yeniden çevrimlerini bir kez daha çevirip gişe yapmaya çalışırken, ara sıra parıldayan bir eser dışında sinemanın sanat olduğunu hatırlatacak bir şey bulmak gittikçe güçleşiyor. Ve İnternet herkese her şeyi sunuyor ama ilginçtir, belki bu her şey dahil tavrı yüzünden İnternet'ten alınabilecek estetik doyum fazlasıyla az. Ha, sanatın verdiği hazzın peşindeyseniz bilgisayarınızdan elbette resimlere bakabilir, müzik dinleyebilir ya da bir şiir ya da kitap okuyabilirsiniz. Ama tüm bunlara erişimi sağlayan İnternet, tüm bu malzemenin ne yaratıcısıdır ne de özünde mevcuttur. Belki blog yazmayı ağ şebekesine yaratıcılık getirmek türünden görebiliriz ama blogların çoğu kişisel ağırlıklı ve rastladıklarımın en iyileri sadece iyi birer gazetecilik örneği işlevi görüyorlar. Belki günün birinde estetik biçim geliştirirler ama bugün o noktada değiller. Medya kapsamında, kitabın verdiği hazzı verecek hiçbir şey yok. Tabii okumayı seviyorsanız.

Okumayı seven insan az değil. Çoğunluk değil ama tutarlı, sağlam bir azınlık.

Ve okurlar, aldıkları hazzın sadece eğlendirilmekten farkını biliyorlar. İzlemek genelde tümüyle edilgenken okumak daima bir eylemdir. Açma düğmesine bastınız mı televizyon başlar ve devam eder, eder, eder... Otu-
rup bakmaktan başka bir şey yapmanız gerekmez. Oysa kitaba dikkat vermek gerekir. Kitabı hayata okur geti-
rir. Diğer tümünün aksine, kitap sessizdir. Kitap kişiyi fon müziğiyle uyutmaz, banda alınmış kahkaha sesle-
riyle kulak zorlamaz ya da odanızı silah sesleriyle dol-
durmaz. Hepsini sadece kafanızın içinde duyabilirsiniz kitap okurken. Kitap, televizyon veya film gibi, gözle-
rinizi, bakışlarınızı bir yerden bir başka yere götürmez. Aklınızı vermezseniz aklınızı, yüreğinizi vermezseniz yüreğinizi etkilemez kitap. Kitap, sizin yerinize bir şey-
ler yapmaz. İyi bir romanı okumak, romanı izlemek, ro-
manı yaşamak, romanı duyumsamak, romanı yaşamak, romanın kendisi olmak, kısacası romanı yazmak dışında ne varsa yapmaktır. Okumak bir iş birliği, bir katılımdır. Herkesin becerememesine şaşmamak lazım yani.

Zevk için okuyanların pek çoğu, kendilerinden bir şeyler kattıkları için içlerinde kitaplara karşı derin, ih-
tiraslı bir bağ hissederler. Kitap, teknolojik açıdan ha-
valı olmayan ama karmaşık yapılı ve had safhada etkin bir şey, bir eser, sahiden gayet net, bakması ve tutması zevkli, onlarca hatta yüzlerce yıl kalabilecek küçük bir aygıttır. Video veya CD'nin aksine bir makine tarafından çalıştırılması gerekmez; tek gereken ışık, göz ve akıldır.

Eşsiz ya da kısa ömürlü değildir. Kalıcıdır. “Oradadır.” Güvenilirdir. Bir kitap size on beş yaşınızdayken söylediği şeyi elli yaşınızdayken de söyler ama söylediği o zaman öyle farklı gelir ki, size yepyeni bir kitap okuyormuşsunuz gibi gelir.

Kitabın bir şey, somut, kalıcı, defalarca tekrar kullanılabilen bir şey, bir değer olduğu gerçeği önemlidir.

Kitabın kalıcılığında, uzun ömürlülüğünde uygarlık dediğimiz şeyin büyük kısmı yatar. Tarih okuryazarlıkla başlar. Yazılı sözden öncesi sadece arkeolojidir. Kendimize, geçmişimize ve dünyamıza dair bildiklerimizin çoğu uzun zamandan beri kitaplardadır. Musevilik, Hıristiyanlık ve İslam inançları birer kitabı merkezlerine almışlardır. Kitabın uzun ömürlülüğü, zeki tür olarak devamlılığımızın çok önemli bir parçasıdır. Kitapların imha edilmesinin barbarlığın son noktası addedilmesi bu yüzdendir. İskenderiye Kütüphanesi’nin yakılması iki bin yıldan beri unutulmamıştır ki, muhtemelen Bağdat’taki büyük kütüphanenin yıkılışı da aynı şekilde hatırlanacaktır.

Özü, şirket kaynaklı yayıncılıkta en çok kitaplara değersiz muamelesi yapılmasından tiksiniyorum. İyi satması beklenen bir kitap piyasaya çıkışını izleyen birkaç hafta boyunca “performans” gösteremezse kapakları yırtılıp hamura dönüştürülüyor, yok ediliyor. Şirket zihniyeti anında gelmeyen başarıyı başarıdan saymıyor. Şirket zihniyetine göre her hafta yeni bir çoksatar çıkmalı ve sanki piyasada birden fazla kitaba yer yokmuş gibi bu haftanın çoksatarı, önceki haftaninkini gölgede

bırakmalıdır. Şirket finansmanlı yayıncıların geçmiş kataloglarını kullanmadaki dangalaklıkları da bundan kaynaklanmaktadır.

Baskısı yapılan, sürekli piyasa gören kitaplar yıllar boyunca yayıncı ve yazarlarına binlerce dolar kazandırmıştır. İstikrarlı satan birkaç kitap, yıllık kazanç listesinde “orta sınıf” sayılsalar bile yayıncıları yıllarca götürebilir hatta bir iki yeni yazara şans verip riske girmelerini bile sağlayabilir. Yayıncı olsaydım Rowling yerine Tolkien’in elimde olmasını fazlasıyla yeğlerdim.

Ama “yıllar boyunca” kutsal hissedarların dönemlik kâr paylarını ödemez ve Büyüme’yle ilgili değildir. Büyük çaplı yayıncı, çabuk ve büyük para için çoksatar olması beklenen bir yazara birkaç milyon dolarlık avans ödeme riskini göze almak durumundadır. Bu birkaç milyon –sıklıkla havaya savrulan paradır– eskiden “orta sınıf” yazarlara ödenen makul avansların ve tekrar basılan, satılmaya devam eden kitaplara ödenen telif ücretlerinin karşılandığı sermayeden gelir. Orta sınıf yazarlardan artık vazgeçilmiştir ve istikrarlı satan eski kitaplar Moloklara⁵ yem edilmektedir.

Böyle iş yürütülür mü?

Şirketlerin günün birinde yayıncılığın aslında kapitalizmle sağlıklı ilişkisi bulunan, akla ziyan veya normal bir iş olmadığını fark etmelerini umuyorum. Edebiyat yayınevlerinin yaptığı, normal iş standartlarına ve neredeyse her türlü normal biçime göre elverişsiz, egzotik, anormal, akla ziyan bir şeydir.

5) Fenikelilerde bir tanrı ve bu tanrıyla özdeşleşmiş çocuk kurban etme törenleri.

Yayıncılığın kimi kısmı kapitalisttir veya olmaya zorlanabilir. Ders kitabı sanayisi bunun açık örneğidir. Ayrıca “Nasıl Yapılır” ve benzeri türde kitapların piyasa öngörülebilirliği mevcuttur. Ama yayıncıların yayınladıklarının tümünün ya da bir kısmının sanat olması kaçınılmazdır. Ve sanatın kapitalizmle arası, en hafif deyişle, limonidir. Bu ikilinin izdivacında mutluluğa ender rastlanır. Neşeli kızgınlık, bu iki eş arasındaki duyguların en hoşudur. İnsana neyin yarar sağladığına dair kavrayışları birbirlerinden çok farklıdır.

E, madem öyle, neden şirketler edebiyat yayınlayan yayınevlerini ya da kâr getirmiyor deyip satın aldıkları yayıncıların en azından edebiyat bölümlerini bırakmıyorlar? Neden yayıncıların, yine editörlerin maaşlarını, mütevazı avansları ve uyduruk telifleri ödeyecek kadar para kazanmaya ve kazandıklarını yeni yazarlarla riske atmaya dönmelerine izin vermiyorlar? Okullardan gelen ve zaten zevk için okumaları öğretilmemiş, elektronların dikkatlerini dağıttığı çocuklardan öte yeni okur yaratma umudu yok; okur sayısının işe yarar artış göstermesi bir yana azalmaya devam etmesi muhtemel. E, bu kasvetli sahnede işinize yaracak ne var Sayın Şirket Yöneticisi? Niye çıkıp gitmiyorsunuz bu sahneden? Neden bu ufak nankör kallesiz topluluğu terk edip gerçek işinizi, dünyayı yönetmeyi sürdürmüyorsunuz?

Yayıncılığı elinizde tutarsanız basılanı, yazılanı, okunanı kontrol edebileceğinizi düşündüğünüz için mi? Eh, size iyi şanslar, beyefendi. Tiranların ortak yanılgısıdır bu. Yazarlar ve okuyanlar, okuryazarlıktan çekseler bile okuryazarlığa neşeli kızgınlıkla bakarlar çünkü.

HOŞ BİR SANAT

TERRY BISSON'UN URSULA K. LE GUIN SÖYLEŞİSİ

Nedir Amazon'la alıp vermediğiniz?

Hedef ve yöntemlerine yönelik derin ahlaki ayıplama ve şirketsel açgözlülüğe duyduğum sıradan nefret dışında pek bir şey yok aslında.

Amerikan edebiyatında yüksek konumda bulunmanıza rağmen kendinizi bilimkurgu ve fantezi yazarı diye tanıtmaktan hiç çekinmiyorsunuz. Sırf kibarlık etmek için mi böyle diyorsunuz yoksa ardında başka bir plan mı var bu tavrınızın?

Kibar davranıyorum. Cahil züppelerin edebiyat türlerine cahilane züppelikle bakmalarını durdurmamın tek yolu, bilimkurgu yazdığımda yazdığım şey bilimkurgu olmuyor diyerek cehaletlerini ve züppeliklerini pekiştirmek yerine kırk-elli yıldır elimden geldiğince sabırla yaptığım gibi bilimkurgu ve fanteziyi edebiyattan dışlamakla hata yaptıklarını söylemek ve iddiamı iyi yazarak kanıtlamaktan başka yolum yok bir de.

İlk Yerdeniz romanınızda (1968) bir büyücülük okulu vardı. Bazı eleştirmenler bilimkurgusal güçlerinizi ah-laka aykırı kullanarak otuz yıl geleceğe gidip fikri J. K. Rowling'den aşırıldığınızı öne sürüyorlar. Reddediyor musunuz bu görüşü?

Susma hakkımı kullanayım.

Bir keresinde kendinizden “hızlı ve patavatsız bir okur” diye bahsetmiştiniz. Çok hoşuma gitmişti! Aklıma Dr. Johnson'ın Boswell'e okuduğu kitapları nadiren bitirdiğini söylemesi geldi. Bu tavrınızı hâlâ avantaj görüyor musunuz?

Elbette. Bu sayede tapon kitapları çarçabuk halledebiliyor ve iyi kitapları defalarca okuyabiliyorum.

Yaban Kızlar'ın en hoşuma giden yanlarından biri, ekonomikliği. Yabancı ve karmaşık yapıli bir dünyayı birkaç hızlı darbeyle yaratıveriyorsunuz. William Gibson bunu sanat yönetmeliğiyle hallediyor. Siz yazma tekniğinizi nasıl tarif ederdiniz acaba?

Yaş ve bol çalışmayla gelişmiş bir teknik diyebilirim.

Kızlar kılıç tokuşturmayı öğrenmeli mi?

On on iki yaşlarında, erkek kardeşlerimin eskrim derslerinde öğrenmiştim kılıç işini. Hoş bir sanattır. Elde kılıç kötü adam peşinde Berkeley sokaklarını arşınlamaya kalkmadım gerçi.

Son romanınız Lavinia, Virgilius'un Aeneas'ını bir kadının bakış açısından anlatıyor. Aeneas gene başrolde gerçeği ve arkadaşı pek sever görünüyorsunuz. Odysseus'tan veya Akhilleus'tan daha mı çok seviyorsunuz Aeneas'ı? Odysseus, sevmek veya sevilmemek için gereğinden fazla karmaşık yapılı. Akhilleus ise sinirimi bozuyor. Somurtuk, şımarık bencilin teki. Sanki her iki taraftan da pek çok insan genç yaşında can vermemiş gibi... Bahse girerim yaşadığı dönemde bugünün jönleri misali kirli sakalla ve somurtarak gezmiştir.

Robert Louis Stevenson kronolojik yaşımız, on on beş yıl geriden gelen "gerçek" yaşımız tarafından keşfe yollanmış bir izci gibidir, demişti. Sekseninci doğum gününüzden ne gibi haberler gelirdi dersiniz?

İhtiyarlardan bekleneceği üzere hepten neşeli, coşkulu, hayatın tadına vardığım haberi gelsin isterdim. Ne yazık ki seksenimde, altmış beşi bırak, yetmiş bile gelmiyorum kendime. Seksen yaşında hissediyorum.

Kolay değil. İlginç ama.

"Plancı" değilim diyorsunuz. Bir fikirle mi, bir karakterle mi yoksa bir durumla mı başlarsınız yazmaya? Hepsi aynı şey mi yoksa?

Eh... Geliyor işte bir şeyler. İnsanlar, yerler, insanlarla yerler arasındaki ilişkiler... Durumlar ortaya çıkmaya başlıyor. İzliyorum; kulak kabartıyor, seyrediyorum.

Avatar filmine yöneltlen eleştirilerden biri çakışan evrime, gezegendeki canlıların dünya canlılarına benzerliklerine açıklama getirilmemesiydi. Sizin Ekumen romanlarınızda var mı böyle bir şey (Görmemişimdir belki)? Neden?

Neden mi kaçırdınız? Neden mi yok? Bilemem. Ekumen kitaplarında neden herkesin az çok insan olduğuna dair türsel bir açıklama sunmuştum. Yerleşik halkların tümünün kökeninde Hainliler vardı. Ama bu yaklaşımım bir gezegendeki tüm canlıların kırılamaz genetik ilişki şebekesini dışta bırakıyor. Bilimkurgunun, işi götürmek için yaptığı el çabukluğu böyle bir şeydir. Bize tek gereken, roman bittiğinde var gücüyle geri gelebilecek inanılmazlığı gönüllü askıya alabilmektir.

Pek çok genç yazarı cömertçe desteklediniz ve teşvik ettiniz. Sizin için aynısını yapan var mıydı?

Herkesin SWFA'nın (Amerikan Bilimkurgu Yazarları) X, Y ve Z arasındaki müthiş ego çatışmalarından ibaret olduğu günleri hatırladığını biliyorum, ama bilimkurgu dünyasındaki ilk günlerimin (kim bilir, küçük kız kardeşliğimdendir belki) cesaret verici, yardımcı birçok editör ve dost yazarla dolu olduğunu hatırlıyorum.

Bana bugün yayınlanmak daha kolay ama fark edilmek daha zormuş gibi geliyor. Bugün işe başlasanız nerede olurdunuz sizce?

Menajerim Virginia Kidd olmasaydı çok daha sınırlı bir kariyer yapar ve çok daha az bilinen bir yazar olurdum. Virginia, ne yazarsam, hangi uzunlukta yazarsam yaza-

yım satmaya hazırdı ve satabiliyordu. Yalnız ben bugünlerde de yayımlanmanın kolay olduğu fikrinde değilim. Yayımlanmak da artık o denli önemsenmiyor. İnternet'e asıveriyorsunuz istediğinizi. Ama sonra?

Hiç aslan saldırdı mı size?

Üç defa köpekler, defalarca kediler tarafından ısırıldım. Geçenlerde de ayak bileklerime dadanan bir bantam horozuyla¹ uğraştım. Geri çekilene kadar toz toprak tekmelemek zorunda kaldım. Sonra karşıma geçti, kabardı ve Fox kanalındaki Cumhuriyetçiler misali bağırıp durdu. Aslana ne gerek?

Ben dahil birçok yazar Rüyanın Öte Yakası'ndaki düşle karışan dünya fikrinizi taklit etti. Fikir sizin miydi yoksa birisinden mi kapmıştınız?

Söz konusu kitaptaki pek çok şeyin Philip K. Dick'ten esinlendiği ve ona bir saygı duruşu içerdiği açık. Ama gerçekliği değiştiren düşler fikri bana büyüsel düşüncenin ortak alanı gibi geliyor. Yanılıyor muyum? Uydurdum mu? Doktor, nem var benim?

Ansible² nedir? Çıra gibi bir şey midir? Nerede bulabilirim?

Anarres'te.

1) Endonezya kökenli, tavuk ailesinden ufak ve saldırgan bir tür.

2) Le Guin'in yarattığı Hain aleminde geçen romanlarında gezegenler arası iletişimde kullanılan bir tür iletişim aracı.

Yerdeniz romanlarınızı temel alan TV dizisinden pek hoşlanmış görünüyorsunuz. Neden?

TV dizisi değildi yaptıkları. Yerdeniz de değildi.

Bir defasında iki roman arasındaki dönemi ormanın kıyısında oturup sabırla bir geyiğin geçmesini beklemek diye tarif etmiştiniz. Avcı mısınız?

Aklen.

“Seyahat, edebiyat için kötü, şiir için iyidir.” Nasıl yani?

Yazar olarak kişisel deneyimimi anlatmıştım, hepsi o.

Austen’in Mansfield Parkı’na yönelik mütevazı hevesinizi paylaşıyorum. Ama filmi hoşuma gitmedi. Yakın dönemde çevrilen Jane Austen filmlerini beğeniyor musunuz?

Film olarak, evet. Austen olarak değil ama. Çello sesli Alan –neydi soyadı?– gibi birisini beğenmemem mümkün değil.

Eviniz nasıl? Çalışma odanızın manzarası var mı?

Evim hoş ve rahattır. Çalışma odam doğrudan otuz sene önce patlayan bir yanardağa bakıyor. Bakmadan edemiyorum.

En ünlü ve etki yaratan romanınız muhtemelen Karanlığın Sol Eli... Ne hakkında?

Kitaplarımın ne hakkında olduğunu başkaları söyler bana.

Yazarların ütopya konusundaki sorunlarından biri, kötü şeylerin olamaması... Siz bu sorundan muztarip görünmüyorsunuz. Edebi tekniğin bir işlevi midir bu, yoksa felsefe mi?

İkisi de. Kötü şeylerin yaşanmadığı ve kimsenin kötü davranmadığı yerler hem olasılık dışıdır hem de anlatı-
da verimsizdir.

*Dickens, Tolstoy, Austen ve benzerlerini defalarca oku-
mayı sevdiğinizi söylemişsiniz. Tekrar okuduğunuz
Amerikalı yazar var mı? Bilimkurgu veya fantezi?*

Bu sorudan azat edin beni. Çok okuyorum.

Arabanız nedir? (Herkes soruyorum bunu.)

Ha-ha. Yok arabam. Charles, 200.000 kilometreye varmış
bir Honda CR-V kullanıyor. Aldığımız arabalar arasında
en sevdiğim kırmızı bir VW minibüstü.

*Hepimiz çağdaşlarımızı değerlendirmekten uzak duru-
ruz. Ama sizin yoğun ve köktenci insancıl muhafaza-
karlığınızı paylaşan müteveffa Walter M. Miller Jr. ile
ilgili görüşünüzü öğrenmek isterim doğrusu.*

Harika bir yazardı ve ilk dönemlerimde okuyarak bilim-
kurgunun kapsamını öğrendiğim için kendimi çok şans-
lı addediyorum.

*Ekumen ve Yerdeniz dizileri, bir bilimkurgu, diğeri fan-
tezide birer raf sonu desteği gibi görünüyorlar neredey-
se. Lavinia'yı bu rafın neresine koyardınız?*

Belli bir kapsamda yazmadığımdan raf sonları hatta raf bile işe yaramaz. *Lavinia* da neyse odur.

Lavinia'da Roma'ya ya da en azından Roma öncesi erdemlerine büyük bir sevgi var. Sizin gibi sağlam bir ilerlemeci için pek tezat sanki... Değil mi yoksa?

İlerlemeci değilim ben. İlerlemecilik fikrini kırıcı ve genelde zarar verici bir hata olarak görüyorum. Ben değişimle ilgiliyim, ki bambaşka bir meseledir. Bay Darcy veya Romalılar gibi çetin, dolu, ciddi, vicdanlı, sorumlu insanları seviyorum ben.

Latinceniz nasıl?

Orta kararus.

Yerdeniz'de ejderler iyi. Değiller mi yoksa?

Hayır. Kötü de değiller. Başka türlü... Yabanlar.

Google'la alıp vermediğiniz nedir peki?

Telif hakkını görmezden gelip zarar vermeyeceklerini sanmalarına yönelik yanlış fikirleri sadece.

Hep Yuvaya Dönmek'te gelecek, fazlasıyla geçmişti anıdırıyor. Kesh'in bize anlatmaya çalıştığı nedir?

Hangi geçmişe benziyormuş bu gelecek? Benim aklıma tarihin herhangi bir noktasında ve herhangi bir yerde yaşamış Kesh insanlarına benzer birileri gelmiyor hiç.

Olayın geçtiği yer elbette tarım işletmelerinin mahvedişinden sonraki Napa Vadisi. Ama eh, cennetlerimizi bulabildiğimiz yerlerden ediniyoruz sonuçta.

Mülksüzler, en azından kısmen, bir anarşist ütopya hakkında. Hep Yuvaya Dönmek de öyle. Politik açıdan kendinizi anarşist olarak tanımlıyor musunuz?

Politik açıdan, hayır. Oy veriyorum. Demokratım. Ama pasifist anarşist düşünceyi büyüleyici ve çok verimli buluyorum.

Lavinia'nın teşekkür kısmında editörünüz Mike Kandel'dan övgüyle bahsediyorsunuz. Arada gülünç ölçüde tuhaf bilimkurgu öyküleri yazan Kandel mıdır bu kişi?

Mike, Stanislaw Lem ve diğer birçok yazarı mükemmel çevirmiştir. Bilimkurgu yazdıysa benden gizlemeyi başarmış demektir. Yazamaz diyemem. Michael, ha? Ne kaçırdım ben acaba?

Bu kitabın arka kapak yazısı üzerinde çalışıyorum. Çalışmanızı tüm tevazuuyla "Konu üzerine yazılmış, gelmiş geçmiş en müthiş eser" diye tanımlasam, olur mu?
"Jonathan bilmem kim tarafından yazılmamış, gelmiş geçmiş en şahane, en parlak, en heyecanlı düzyazı anasını satayım," yazmak daha uygun düşer.

Ezra Pound şiir için "haber kalmayı sürdüren haber" demişti. Ne diyorsunuz? Bugünlerde hangi şairleri sıklıkla okuyorsunuz?

Son zamanlarda haberlerimi yine yaşlı Robinson Jeffers'tan alıyorum. Neşeli değildir ama güvenilirdir.

Küresel ısınmayı ilk ele alan, hatta ilk bahseden bilimkurgu romanı Rüyanın Öte Yakası'nda Oregon'daki ye-

gane büyük kentler John Day ile French Glen... Nerede bu French Glen?

Öyle mi yazmışım? Tek sözcüktür halbuki: Frenchglen. Oregon'un en güneydoğusundadır. Nüfusu yirmi beştir.

Kötü eleştiri alıyor musunuz hiç? Fayda sağlıyor mu?
Evet. Hayır.

Şimdi Riziko sorum. Kategori: Ortayolcu edebiyat. Yanıt: "Umarım." Soruyu siz vereceksiniz.

E...
Bir tane daha, lütfen. Kategori: Oturan Başkanlar. Yanıt: "Umarım."

Kelime avı türü oyunlarda daha iyiyimdir.

Gözde aygıtınız?
MacBook Prom.

Yazma disiplininiz nedir? Yaşlandıkça değişti mi? Daha mı başarılı oldu?

Herhangi bir disiplinim hiç olmadı; tek derdim yazmak istediğimde yazmaktı. Yani zamanla daha başarılı hale geldi diyemem.

En sevdiğiniz kent hangisi? Portland demeyin çünkü Portland gerçekte bir kent değil.
İyi, peki. Frenchglen o zaman.

En sevdiğim yazar, sizle birlikte tabii, R. A. Lafferty bir keresinde hiçbir yazarın kırkıncıdan önce diyecek sözü ol-

madığını söylemişti. Bir keresinde de, kırkıktan sonra hiçbir yazarın söyleyecek lafı yoktur, demişti. Katılıyor musunuz?

Asla R. A. Lafferty'ye katılmazlık edemem.

Fotoğraflarınıza bakarsak çok gülüyorsunuz. Nedir o kadar komik olan?

Yanıtı A.E. Housman'dan vereyim: "Mithridates öldüğünde çok yaşlıydı."

Beysbol topumu imzalar mısınız? Kızım için.

Sen flöremi imzalarsan.

ŞİİRLER

Sıradaki Savaş

Yer alacak,
Zaman alacak,
Can alacak
Ve hepsini boşa
Harcayacak.

Barış Nöbetçileri

Dostum, kendim, salak,
Beş yıldır elde mum mu
Dikildin yağmurda?
Niye?

Bir mumun yağmurda da
Yanabileceğini göstermek için
Herhalde.

Eski bir Tema Üzerine Çeşitlemeler

Çıkın oynamaya oğlanlarla kızlar
Işıldattığınız ay parlaktır gün kadar.

Bırakın yemeklerinizi, uykuyu bırakın
Oyun arkadaşlarınızı sokakta kalsın
Buluşup ayrılan yollara davranın
Tepenin üstünden şafağa doğru.

Ay batıyor ve sönüyor yıldızlar
Zor görmek nerede başlar adımlar
Arkanda kalan yolda karanlık yatar
Tepenin üstünden şafağa doğru.

Gece upuzun, yolculuk uzaklara
Kayıp köylere giden yollarla
Ne otobüs var etrafta, ne at ne araba
Tepenin üstünden şafağa doğru.

Yürümeniz gerek yalınayak
Soğuğa karşı başıkabak
Ve cepte üç kuruş taşımayarak
Yolda giden tepenin üstünden şafağa doğru.

Yalınayak, başıkabak ve dımdızlak
En uzak topraklara varılacak
Ve görürsünüz o ülkeyi ancak
Evinizin şafağa bakan tepelerinden.

Ova Kenti

Neye metafor edebilirim bunu? Betondan ve asfalttan ve on metrelik alüminyum palmiyelerden mamul bir günah bu. Bunun adı Haddiniaştı. Büyük Yarık bu; piramitlerin Hiltonlara karıştığı, lüks apartmanların altında 4/5 ölçekte veya legodan mamul Eiffel kulelerinin eğildiği ve masmavi gökleri ötedeki 5/5 ölçekli gerçek dağlardan yükselen sarımtırak orman yangını (kimse endişelenmiyor ama) dumanları haricinde buluttan tümenden azade teknokolor çölde Musa ile Bambi'nin karşılaşması, 3 boyutlu bir göstermelik bu ya Râb! Ekilebilir araziler veya ova anlamına geliyor diyor İspanyolca sözlüğüm ama saatler boyunca videopokerin önünden kalkmadan develerinin sarımtırak dumanını içine çeken (kimse endişelenmiyor ama) kadına, direğe sarılıp dans eden kadına, elde paspas önünde kova çabalayan kadına öyle demiyor ama. Hayır; sonuncusuna demiş belki. Bir defa. Lasvegas artık bir dile ait değil; söylediği şey değil; verecek hiçbir anlamı yok. Lasvegastan sonra çöle gidiyorsun; uzun, uzun, çok uzun süre. Yıllarca. Nesillerce.

Son Söz: Lût'un Karısına

*Tuzlu hanım kurut gözyaşlarını
Değmez hiçbir şey üzülmene
Tuzlu hanım dönüp bakma geriye
Dönüp bakma geriye yarın.¹*

1) Hz. İbrahim'in yeğeni Lût, Tanrı'nın yok edeceğini haber veren meleklerin emriyle ("Kaç! Canını kurtar ve arkana bakma!" Yaratılış 19: 17) Sodom kentinden ailesiyle birlikte kaçarken, karısı dayanamayıp ardına bakar ve bir tuz sütununa dönüşür. (ç.n.)

MÜTEVAZI SOHBET

İngilizcedeki MODESTY (Tevazu, alçakgönüllülük) sözcüğü Latince *Modestia* sözcüğünden gelir. *Modestia*, Latince kibir, gösteriş, gurur anlamları taşıyan *Superbia* kelimesinin zıddıdır. Tevazu, haddini aşmanın, kibrin karşıtıdır. Romalılarda tevazu, kibirten edilgen, olumsuz uzak durmak değil kendi kendini kontrol ve akılcı gerçekçilik gerektiren faal bir erdemdi.

Ama bir de ikincil, daha dar, cinsiyetli bir anlamı vardı. Bir kadın için tevazu, kişinin erkek üstüne/babasına/kocasına sessizce riayet etmesi, artı, diğer erkeklerin dikkatini çekmemek üzere tasarlanmış bir geri çekilmeydi.

Bu cinsiyetçi ikincil anlam gelişti ve sözcüğün esas anlamını zayıflattı. Erkeklerin çoğu ve kadınların birçoğu, kadınlara uygun sayılan bir erdem in erkekte bulunmasını takdire şayan görmüyordu. Ve Hristiyanlık ortaya çıktığında, Hristiyan ahlakçıların kibre başat günah gözüyle bakmasına rağmen; kibrin zıddı, tevazu değil, uysallık ve boyun eğme oldu. İnsanın kendini aşağı koy-

ması, kibirden uzak durmasından çok farklı bir şeydir. Uysallık ve boyun eğme zorlayıcıdır ve sıklıkla fazlasıyla görünürdür. Tevazu ise boyun eğme ve uysallık kadar seksi değildir; doğası icabı aşırılıktan uzaktır ve büyük ölçüde kişinin kendi becerileri ve umutlarının gerçekçi değerlendirmesine, olabilirliklere saygıya ve çalım satıp böbürlenmekten hoşlanmamaya dayanır. Boyun eğme ve uysallık gayet dramatik yollarla gösterilebilir, gösteriş yapılabilir, ama tevazu, tarumu icabı gösteriş yapmaz ve yapamaz.

Geçen yüzyılda, bu sözcük moda olmaktan çıkıverdi. Bugün, sade ve gösterişsiz anlamında bir sıfat haricinde, nadiren olumlu kullanılıyor ve sıklıkla küçüklük veya fukaralık (mütevazı bir ev, mütevazı gelir) anlamında alınıyor.

Tam zıddı, na-tevazu ise sıklıkla kadın davranış ve giyiminde kullanılmaya başlandı. Söz konusu sözcüğün bir erkeğin giyimi için, balet taytlarındaki şişkinlikler veya sporcuların kasık koruyucularını andıran pantolon modelleri giymişlerinde bile kullanıldığını hiç duymadım.

Kadınlar, cinsiyet hiyerarşisine başkaldırmaya başlayınca, yerleştirilmiş kadınsal erdemler –sessizlik, riayet etme, itaat etme, edilgenlik, çekingenlik, tevazu– elbette sorgulanmaya başlandı ve kadınlar bu erdemleri öfkeyle terke giriştiler. Süreç, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında başlamıştı; bütün yirminci yüzyılı kapsadı ve bugün hâlâ devam ediyor. Bir kez daha bir cinsiyetçi yorum genel özellik sıfatıyla tevazu fikrini ezmiştir. Hayranlık

duyulacak bir nitelik, bir insani erdem olarak tevazu bugün ölüdür.

Yazık.

Tevazu, kadınsal kendini bastırmaya ve cinsiyetsiz davranışa yönelik mantıksız veya aşağılayıcı bir talep-ken kadınların öfkelenmesi ve reddetmesi çok şaşılır değildi. Ama bugün nerede, hangi kadına zorla kabul ettiriliyor tevazu? Herhalde İslam'da, kimi tutucu Hıristiyan mezheplerinde ve diğer dinlerdedir. Genel anlamda Batı toplumunda olmadığıysa kesindir.

Tevazu olgusu, kadın giyiminde cinsel gösterişe ve kasıtlı kışkırtmaya bir tür sınırlama anlamında, giysi tasarımcılarının iç gıcıklama ve heyecanlandırma amacıyla yükseltip alçalttıkları hayali bir engel olarak var sadece. Bedensel tevazuun görünüşünün esasen giyimle pek ilgisi yoktur ve tümüyle âdetlerle ilgilidir. Çıplaklığın geçerli ölçüt olduğu bir toplumda, çıplak bir kadın tümüyle mütevazı iken, giyinik bir kadın isterse veya kendinden bekleniyorsa ya da giyim modası zorluyorsa tümüyle kışkırtıcı bir cinsel reklama dönüşebilir.

Siyasi alandaysa, tevazu bir duruştan, bir konumdan çok, genellikle pozdan ibarettir. Çoğu politikacı için teşhircilik, kimi zaman ahlaki temelde kendini övme çabasıyla ve sıklıkla gerçekçi kendini bilme değerlendirmesini utanmazca görmezden gelmeyi içeren geçer ölçüttür.

Reklamcılık –açgözlülük hizmetinde böbürlenme– gerçekçi değerlendirme ve olabilirliğe saygının baş düşmanıdır. Sınırsız kârın beklendiği yerde gerçekçi değerlendirme, istenmeyen bir unsurdur. Reklamcılık bugün

sadece politikada tarz ve tonu belirlemekle kalmamakta, yaptıklarımızın, okuduklarımızın ve duyduklarımızın da büyük kısmını belirlemektedir. Böylece karakterin gücü, yapılan işle değil; saldırganlık gösterileriyle, ma-saya yumruk vurmayla değerlendirilmektedir. ABD Başkanı'nın gücünü ve özgüvenliliğini kanıtlayabilmesi için "canına okumalı" cümleler sarf etmesi beklenmektedir. Deyişin kabalığı, saldırganlığı, düşmanlığı önemi-nin özüdür.

(Otomobil tamponlarında peyda olan "Kızlar canına okur" çıkartmalarını özellikle acıklı buluyorum. Slogan eski, erkeğe hizmet eden kadın olgusunu veya Zenci ka-dınlardan beklenen boyun eğicilik ve hizmet ediciliği protesto ediyor. Ama böylesi donuk ve gelişigüzel bir şiddet tehdidi protesto olarak işe yaramıyor: gurur, onur çağrısı yapmıyor; eylem çağrısı yapmıyor ve bir reklam sloganından öte geçemiyor.)

Sanatçılar içinse tevazu şimdiye dek çekingenlik, ken-dini veya çalışmasını göstermeye gönülsüzlük anlamları içerdiğinden, bir engel, bir sakatlık kadar müphemdir. Sanat, bir gösteri, bir sergilemedir. Kendinden kuşku duyma, gerçek yeteneğin gölgede kalmasına nasıl yol açarsa; açığöz özgüven de önemsiz bir yeteneği spot altına çekebilir. Ama tevazu; çekingenlik, kendi kendini silmek yerine had bilme, yapılan işin gerçekçi değeren-dirmesi ve bu değerenlendirmeyi yapabilme yetisi olarak yorumlanırsa, kusursuz sanatçıların baş erdemlerinin tevazu olduğu söylenebilir. Bu türdeki sanatçılar, kendi güçlerini bilerek başka kimsenin cüret edemediği şeyleri

yaptıklarından, tevazuları bize küstahlık, kendini beğenme gibi görünebilir. Ama insanın sınırlarını bilmesi ve sınırlarına dayanması küstahlık değil, ruhsal büyüklüktür. Bu tevazu, insanı Shakspeare'in, Rembrandt'ın veya Beethoven'in böbürlenmekten uzak kendinden eminliğine götürür. Böylelerinin yanında havalı sanatçılar, Picassolar ve Wagnerler gibi büyük egolar minnacık kalır.

Kişinin eserlerinin yıkıcılığını duyurarak kendi reklamını yapması, çoktan fırlatılıp atılmış âdetleri yıkması, sırf yenilik adına bir tarz edinmesi ya da eski bir tarzla alay etmesi, şok edicilik... Tüm bunlar sanatçıların on dokuzuncu yüzyılda kullanmaya başladıkları numaralardır. Bugün son derece yaygındırlar ve özellikle mimari, resim ve heykelde başarılıdırlar. Benzer "na-tevazulara" yeltenen yazar ve bestecilerse görsel sanatçılara sunulan hoşnut kabulden her zaman faydalanamamaktadırlar.

Fiyatları daha düşük, eleştirmenleri işbirliğinden daha uzaktır.

Tevazuu başat bir karakter özelliği olarak işleyen en müthiş sanat eseri, Jane Austen'ın, genellikle *Emma*'ya hayran kişilerin hiç hayranlık duymadığı kitabı *Mansfield Park*'dir. Mağrur bir kızın aklının başına getirilmesinin ahlakiliği basit, tanıdık ve herkes için hoştur. Oysa *Mansfield Park*'ın ahlakı öyle basit, tanıdık falan değildir ve dışa dönüklüğü arzulanır ölçüt, özgüveni sınırlanamaz erdem sayanların hoşuna gitmez. Bir kızın gerçekten, sahiden, harbiden mütevazı olabilmesi –yani durumunu gerçekçi değerlendirmesi, uygun davranışı

seçmesi ve bu davranışa, gördüğü yoğun muhalefete rağmen sarılması– çoğu okura tuhaf, hatta doğaya aykırı gelir ve karakterin ikiyüzlülükle suçlanmasına yol açar. Fanny’nin hatası, sahteliği değil, yetişmesine bakıldığında kendisinden beklenmeyecek, yakışıksız öz güven eksikliğidir. Gerçekçiliği başarısızlığa uğrar; kendisini yanlış değerlendirir. Ama fark etmez; gerçekliğe elinden geldikince ve ikiyüzlülüğün tamı tamına zıddı, inatçı bir amaç şeffaflığıyla sarılır. Bence büyüleyici, cüretkar, gerçek bir kahramandır Fanny.

İnsanların tevazua olumlu tepki verdiklerini, şikayet etmeden katlanmalarına karşın, kibir ve had bilmemekten hoşlanmadıklarını ve tevazudan, belki büyük insanların çoğu mütevazı diye, etkilendikleri kanaatindeyim. Bahsettiğim bu büyük kişiler kendilerini sıradan kabul ederler. Değerlerini abartmadan (ya da azımsayarak, ki öylesi zaafa ve gurursuzluğa gider) biçerler. Öğrenecek bir şeylerinin kalmadığını varsaymadıklarından insanlara kulak verirler. Ölümcül “kafadan üstünlük” inancı bulunmaz böylelerinde.

Haliyle üstünlük taslayanları, üstünlük rolü kesenleri, televizyon yorumcularını, *talk-show* çığırtaçlarını, papaları, papazları, ayetullahları, reklamcıları, her haltı bilenleri dinlemeye açıktırlar. Kısacası tevazuun zayıf noktası, diğer insanlarda kibire, böbürlenmeye, küstahlığa yol açabilmesidir. Güçlü noktasıysa uzun vadede bunların hiçbirini yutmamasıdır.

Bence bugün çoğu insan, dile getirmeseler bile, tevazu bir erdem olarak görüyor ve hayatında tevazua yer

veriyor. Günlük sohbetleri, marangozların birlikte çalışırken, sekreterlerin molalarda konuşurken, birlikte içen veya yemek yiyen insanların ilgi konuları ve bildikleri üzerine gündelik konuşmalarını düşünüyorum ve bu tür durumlarda tevazuun ölçüt sayıldığı fikrindeyim. Arabamı nasıl ucuza kapattım, şuraya ne seyahat yaptım, müthiş seks hayatım, İsa'yla özel ilişkim, vesaire yollu gevezelikler, hoş veya nahoş biçimleriyle özellikle erkekleri dinleyen kadınlardan çıkar ve yayılır. Ama geniş kapsamda mütevazı sohbet toparlanır, bir kayanın etrafından akan sular misali tekrar bir araya gelir ve kesintisiz akar. Sıradan insanları bir arada tutan şeydir mütevazı sohbet. Reklamın zıddıdır. Birliktir. Paylaşımdır. Duygu ortaklığıdır.

Ursula K. Le Guin, California'nın Berkeley kentinde Kroeber soyadıyla dünyaya geldi. Annesi bir psikolog ve yazar, babasıysa California Üniversitesi Antropoloji Bölümü başkanıydı. Ursula K. Le Guin bir defasında, "Babam kültürleri araştırırdı, bense uyduruyorum," demişti. "Bir bakıma aynı şey."

Radcliffe ve Columbia'da Fransız Edebiyatı okuduktan sonra Fulbright bursuyla Paris'e gitti. Burada tarihçi Charles Le Guin ile tanışıp evlendi.

Birlikte ABD'ye döndüler. Ursula K. Le Guin bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra yazarlığa girişti.

Ursula K. Le Guin, 1960'larda yayınlanmaya başlayan ilk kısa öykülerinden itibaren bilimkurgu ve fantezi alanında başat güçlerden biri haline geldi. Cinsiyetsiz bir toplumu inceleyen romanı *Karanlığın Sol Eli*, bilimkurguyu yeni bir olgunluğa erıştırerek Le Guin'i politik/feminist/edebi hareketin merkezine oturttu. *Yerdeniz* fantezileri ve yıldızlar arası *Ekumen*'i işlediği hüznünlü

bilimkurgu eserleri neredeyse elli yıldır dünya çapında okurları aydınlatan, esinleyen ve eğlendiren Le Guin aynı zamanda şiirler ile toplumsal ve edebi konularda denemeler de yazmaktadır.

Ulusal Kitap Ödülü, beşer adet Hugo ve Nebula Ödülleri, SFWA Büyük Usta Ödülü, Kafka Ödülü, Pushcart Ödülü, Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi Howard Vursell Ödülü ve PN/Malamud Ödülü Le Guin'in kazandığı pek çok ödülünden sadece birkaçıdır.

Eleştirmen Harold Bloom, Ursula K. Le Guin'i klasik Amerikan yazarları listesine alırken romancı Margaret Atwood daha net ve daha sözünü sakınmadan şöyle demektedir: "Geçen yüzyılın en başarılı ve en etkileyici entelektüel çalışmalarının bir kısmı sıklıkla karman çorman bilimkurgu dünyasından çıktı, ki bu noktada Ursula K. Le Guin'e geliyoruz..."

Ursula K. Le Guin, Oregon eyaletinin Portland kentinde yaşamaktadır.